2/2019

SVET a my

ISSN 1339-911X



Prvýkrát sme predsedali OECD

Slovensko zanechalo silnú, až historickú stopu

EP do nového volebného obdobia

Nové aktivity pocíti aj bežný občan

Ako funguje Bezpečnostná rada OSN

Nevyhnutné zosúlaďovanie spleti záujmov

Ministri OBSE rokovali neformálne

Štrbské Pleso poskytlo priestor 300 delegátom

Obsah

2 OBSAH

3 EURÓPA A BALKÁN

4 AKTUÁLNE NA EURÓPSKU TÉMU

6 EKONOMICKÁ DIPLOMACIA ALEBO ČAS KONAŤ?

8 NAD VÝSLEDKAMI VOLIEB DO EURÓPSKEHO PARLAMENTU

12 RACIONÁLNY PRÍSTUP K PROBLÉMOM V4 A EURÓPY

16 PRVÝKRÁT SME PREDSEDALI OECD

18 ROZPRÁVAŤ SA A HĽADAŤ EFEKTÍVNE RIEŠENIA

20 APROPO, CHORVÁTSKO...

24 LIST Z NIKÓZIE

26 NA VRCHOLE GLOBÁLNEJ BEZPEČNOSTNEJ ARCHITEKTÚRY

30 DIPLOMATICKÁ FUTBALOVÁ SEZÓNA 2018/2019

31 NEZNESITEĽNÁ ĽAHKOSŤ SLOV

32 KRÁTKY SLOVNÍK DIPLOMATICKEJ PRAXE

33 PREDSTAVUJEME EUROMINCE – ESTÓNSKO

34 ZA BEZPEČNEJŠÍ KYBERNETICKÝ SVET

35 NOVINKY V MEDZINÁRODNEJ ZMLUVNEJ ZÁKLADNI SR



• Racionálny prístup k problémom V4 a Európy. Foto: Tomáš Bokor.



• Prvýkrát sme predsedali OECD. Foto: OECD/Hubert Raguet.



• Rozprávať sa a hľadať efektívne riešenia. Foto: Tomáš Bokor.



• Apropo, Chorvátsko. Foto: Peter Susko.



• Diplomatická futbalová sezóna. Foto: Archív.

• Foto na titulnej strane: Nina Lishchuk/Shutterstock.com.

Európa a Balkán



Európska volebná jar je za nami. Pre Slovensko síce priniesla nárast volebnej účasti nad dvadsať percentnú hranicu, no opäť sme sa ocitli na pomyselnom chvoste v porovnaní s ostatnými krajinami Európskej únie. Z celoeurópskeho pohľadu sa možno nenaplnili čierne scenáre o dominancii extrémistických a anti-integračných síl, no uspokojenie s výsledkom nie je namieste. Európania k volebným urnám išli v čase, ktorý nie je pre našu úniu jednoduchý. Ovplyvňuje nás dynamický a ťažko predvídateľný globálny vývoj, v ktorom sa manévruje čoraz náročnejšie. K tomu nás trápi aj množstvo interných výziev, ktoré nám berú dych. Na mysli mám, samozrejme, predovšetkým brexit, ktorý nám odčerpáva energiu už tri roky. Pri takejto, ako by povedal bývalý československý a neskôr český prezident Václav Havel „blbej nálade", niekedy strácame širší obraz.

Vo víre vnútorných výziev venujeme obrovské množstvo našej práce, času a najlepších ľudí snahe upratať si v kuchyni a pritom sa zabúdame pozrieť von oknom na susedov. Zabúdame, že súčasťou Európy je aj západný Balkán. Avšak ak chce EÚ požívať rešpekt na medzinárodnej scéne, musí dokázať stabilizovať svoje susedstvo. Je to jednoduchá rovnica. Ak sa naši balkánski partneri nepriblížia k nášmu spoločenstvu, otvárame priestor pre vplyv iných mocností – politicky i ekonomicky.

Silné a strategicky uvažujúce spoločenstvo má z môjho pohľadu určite záujem o upevnenie stability a vplyvu na celom európskom kontinente, teda aj v našom susedstve. Podmienkou pre tento výsledok je zreteľná perspektíva budúceho členstva a s tým spojená kredibilná politika rozširovania. Samozrejme, tá neprichádza automaticky, ani zadarmo. Budúcnosť v EÚ treba podoprieť jasnou prináležitosťou k jej hodnotám a prispôsobením legislatívy, čo si často vyžaduje realizáciu bolestivých reforiem. Ale práve tu je vízia cieľovej rovinky nesmierne dôležitá. Preto považujem za správne otvoriť dvere pre Severné Macedónsko a Albánsko.

Prístupový proces je plne v našich rukách. Sú to naše pravidlá, ich plnenie sledujeme a tempo progresu určuje naša taktovka. Vízia členstva a postup v rokovaniach je však zároveň jedinečným nástrojom podpory ekonomických a právnych reforiem v krajinách západného Balkánu, a tiež ich približovania hodnotovo a ľudsky. Rokovania neznamenajú členstvo a Skopje i Tirana majú pred sebou ešte dlhú cestu. EÚ by však mala byť pripravená ich podporiť, a tým súčasne znižovať riziká z nestability v ich priestore.

Na júnovej Rade pre všeobecné záležitosti sa, žiaľ, nepodarilo dosiahnuť otvorenie rokovaní. Rozumiem, že v čase zahraničnopolitických turbulencií a brexitového zmätku majú mnohí pocit, že našou prioritou musí byť vnútorná konsolidácia. A ja súhlasím, veď ak chce byť EÚ globálnym hráčom, musí byť najskôr silná a súdržná vnútorne. Avšak v čase nestability v globálnej politike, v čase neistoty a obnovy súperenia veľmocí, EÚ nemôže v otázke susedstva konať technokraticky. Toto je priestor a čas, kedy EÚ musí prevziať zodpovednosť za vlastný kontinent. Ukázať líderstvo, strategické zmýšľanie, ambíciu a odvahu. Len tak môžeme byť hráčom, a nie figúrkou.

Začatie prístupových rokovaní s krajinami, ktoré splnili podmienky, nie je len našim strategickým záujmom, ale tiež imperatívom z hľadiska našej kredibility. My sme stanovili podmienky. My sme vyslali signál, že po ich splnení sme pripravení urobiť v našich vzťahoch krok vpred. Ustúpiť zo záväzku, ktorý sme na seba sami dobrovoľne prebrali, nie je znakom politického líderstva hodného Európskej únie. Práve naopak. Je prejavom slabosti. Aj preto Slovensko podporuje európsku perspektívu celého regiónu, hoci, samozrejme, každá krajina v ňom píše vlastný príbeh.

Keď sa pred piatimi rokmi kreovala nová Európska komisia, jej predseda Jean-Claude Juncker pomerne netradične otvorene vyhlásil, že rozširovanie EÚ o krajiny západného Balkánu nebude na programe dňa. Toto nepovažujem za správny politický ani strategický ťah. Z nášho pohľadu Podgorica, Skopje, Belehrad, Tirana, Sarajevo i Priština majú svoje miesto v európskej rodine. A hoci je to beh na dlhé trate, vízia a perspektíva sú to, čo im môžeme ponúknuť a čo je pre tieto krajiny hybným motorom.

Slovensko kontinuálne ponúka Balkáncom svoju pomocnú ruku a sme pripravení aj naďalej sa s nimi podeliť o naše skúsenosti z transformačného procesu tak, aby mohli aplikovať nielen pozitívne prvky, ale aby sa vyvarovali aj tých negatívnych. Aby sme sa jedného dňa dočkali toho, že celý západný Balkán bude súčasťou veľkej európskej rodiny. Verím, že základy ďalšieho rozširovania položíme ešte tento rok a že novo sa formujúca Európska komisia zaujme aktívnejšiu a otvorenejšiu politiku v oblasti rozširovania.

Miroslav Lajčák

V čase nestability v globálnej politike, v čase neistoty a obnovy súperenia veľmocí, EÚ nemôže v otázke susedstva konať technokraticky. Toto je priestor a čas, kedy EÚ musí prevziať zodpovednosť za vlastný kontinent. Ukázať líderstvo, strategické zmýšľanie, ambíciu a odvahu. Len tak môžeme byť hráčom, a nie figúrkou.

Aktuálne na európsku tému



Príprava na nový inštitucionálny cyklus a formovanie novej Európskej komisie, vývoj vo Veľkej Británii, či konzultácie k viacročnému finančnému rámcu napĺňali naše letné mesiace.

• Štátny tajomník MZVEZ SR František Ružička na stretnutí s francúzskym prezidentom Emmanuelom Macronom 24. júla 2019 v Paríži. Foto: KPR SR.

• Štátny tajomník MZVEZ František Ružička v rozhovore s nemeckým štátnym tajomníkom (pre Európu) Michaelom Rothom (vpravo) a maďarskou ministerkou spravodlivosti Judit Varga (vľavo) na zasadnutí Rady pre všeobecné záležitosti (GAC) 18. júla 2019 v Bruseli. Foto: Archív EÚ.

BREXIT SKÚŠA EURÓPSKU TRPEZLIVOSŤ

Tiká automatická „brexitová časomiera“. Spojené kráľovstvo podľa slov nového britského premiéra Borisa Johnsona 31. októbra 2019 opustí Európsku úniu, s dohodou alebo bez dohody. K dohode potrebujeme odvážne politické riešenie, ktoré by podľa môjho názoru prospelo všetkým. Na „nedohodu“ postačí nečinnosť britskej vlády, t.j. ak nepožiada o ďalšie predĺženie. Aktuálne máme na stole alternatívne riešenia k írskej poistke, ktoré by mohli zachrániť situáciu. Ak sa na nich v najbližších dňoch nedohodneme, riskujeme ten najhorší scenár, pred ktorým nás v konečnom dôsledku nemusí zachrániť ani donútenie premiéra zo strany britského parlamentu požiadať o ďalšie predĺženie. Možnosť novej, pre obe strany výhodnejšej dohody, kedy by Spojené kráľovstvo ostalo súčasťou Colnej únie a vnútorného trhu je nateraz nereálna, keďže o ňu nemajú záujem samotní Briti. Je o 5 minút 12, na stole sú všetky karty, uvidíme, s akým výsledkom sa skončí táto hra. Som presvedčený, že pokračujúca jednota EÚ, s istou dávkou flexibility a kreativity, prinesie dvoch víťazov a žiadnych porazených. Bez ohľadu na to, ako to celé dopadne, verím v možnosť dobrých vzťahov a budúceho strategického partnerstva medzi EÚ a Spojeným kráľovstvom, ktorú obe strany potrebujú.

„Blame game“ nikomu nepomáha a nepomôže. Sme doslova pár týždňov pred brexitom a naďalej nás trápi veľa otáznikov za horizontom októbra. To, čo britská spoločnosť dnes zažíva, je politický a spoločenský pat. Jeho príčiny poznáme, máme právo s tým nesúhlasiť, ale situáciu musíme rešpektovať. Žijeme v demokracii, ktorú sme sa učili okrem iného aj od Winstona Churchilla: „Na spodku všetkých prejavov úcty k demokracii je malý muž, vchádzajúci do malej búdky s ceruzkou, robiac malý krížik na kúsoček papiera – žiadne množstvo fráz či rozsiahlych diskusií nemôže zmenšiť nesmierny význam tohto faktu.“ (House of Commons, 31. októbra 1944.)

Viac alarmujúce je, že aj v iných v európskych demokraciách bujnie politika bez zodpovednosti a istých morálnych zásad. (Prečo Európa dnes musí zdôrazňovať význam právneho štátu a hodnôt, na ktorých vznikla?)

SPOLOČNÉ EURÓPSKE HODNOTY STÁLE PLATIA

Európska únia sa definuje primárne ako spoločenstvo politických a civilizačných hodnôt. O nich sa hovorí v Preambule a v článkoch 2 a 3 Zmluvy o EÚ, a to pred všetkými otázkami jednotného trhu, alebo voľného pohybu tovaru či služieb. V rámci európskej integrácie vychádzame z „...kultúrneho, náboženského a humanistického dedičstva Európy, z ktorého sa vyvinuli univerzálne hodnoty nezrušiteľných a nescudziteľných práv ľudskej bytosti, slobody, demokracie, rovnosti a právneho štátu“. A tieto hodnoty „...sú spoločné členským štátom v spoločnosti, v ktorej prevláda pluralizmus, nediskriminácia, tolerancia, spravodlivosť, solidarita a rovnosť medzi ženami a mužmi“.

Tento základný dokument spomína rešpekt k sociálnym právam, národnej histórii, kultúre a tradícii, zaväzuje Úniu a jej členské štáty k ochrane životného prostredia, podpore vedeckého a technického pokroku, solidarite, ochrane práv menšín a detí, atď. Kto teda odmieta hodnotový aspekt EÚ, v zásade popiera aj vlastné členstvo v Únii.

Diskusia o princípoch právneho štátu nie je a nemá byť bičom na vybrané krajiny. Právny štát je o kontrole dodržiavania demokratických pravidiel. Je potrebné, aby mechanizmus jeho kontroly na európskej úrovni bol nediskriminačný a uplatňoval sa rovnako voči všetkým – rovnakým metrom. Inak sa dostane do konfliktu s ľudským a občianskym citom pre spravodlivosť. A to nikdy neveští nič dobré. To, aby v štáte boli spoločenské vzťahy usporiadané na základe spravodlivosti a práva, je pre ľudí rovnako dôležitá potreba ako prístup k jedlu, bývaniu, vzdelaniu, či zdravotnej starostlivosti.

STRATEGICKÁ AGENDA A FÍNSKE PREDSEDNÍCTVO

Úsilie EÚ i národných vlád musí byť nasmerované na riešenie aktuálnych problémov, ktoré občanov znepokojujú. Občan by mal Európu vnímať ako príležitosť, garanciu. Musí sa v nej cítiť bezpečne. Musí v nej vidieť perspektívu. Má právo na spoluvlastníctvo pri jej formovaní. To však nejde automaticky, bez komunikácie a bez dialógu.

Európska spolupráca nestojí na mieste, hoci je pravdou, že v poslednej dekáde čelila viacerým krízam. Tie oslabili náš strategický ťah na bránku a dali priestor skôr taktickým prístupom. A tiež posilnili priestor pre skeptikov európskej spolupráce.

EÚ musí byť lídrom, ináč stratí svoju atraktivitu, aj rešpekt sama pred sebou a u partnerov. Chceme, aby bola lídrom vo vede a technike, v aplikácii moderných technológií. V boji proti klimatickej zmene, či v nastavovaní najvyšších štandardov demokracie a ochrany ľudských práv. Aby posilňovala svoju konkurencieschopnosť, a to aj prostredníctvom ambicióznej priemyselnej stratégie, odstraňovaním bariér na vnútorného trhu a rozširovaním základne obchodných dohôd s tretími krajinami. Dôležitou oblasťou nášho záujmu je aj vnútorná a vonkajšia bezpečnosť, efektívne potláčanie terorizmu a organizovaného zločinu, a tiež celkové globálne postavenie EÚ. Výzvou je migrácia, boj proti nerovnostiam a chudobe. Očakáva sa, že ponúkneme našim partnerom na iných kontinentoch dlhodobé riešenia pri financovaní cieľov trvalo udržateľného rozvoja.

Jedným z nástrojov, ako sa posunúť vpred, je Strategická agenda na obdobie rokov 2019 – 2024. Jej relatívne krátky text vznikal aj na summite v Sibiu 9. mája 2019 a bol schválený Európskou radou 20. – 21. júna 2019.

Štyri časti sa venujú ochrane občanov a slobôd, rozvoju silnej ekonomickej základne, budovaniu klimaticky neutrálnej, zelenej, spravodlivej a sociálnej Európy, inkluzívnejšej budúcnosti a obrane európskych záujmov a hodnôt vo svete. Posledná časť hľadá odpovede ako tieto priority pretaviť do života.

Fínske predsedníctvom Rady EÚ do veľkej miery reaguje na tieto priority a rozvíja ich v otázke právneho štátu, posilňovania spoločných hodnôt či modernizácie vedy a techniky.

Slovenský komisár Maroš Šefčovič bude ako viceprezident pre medziinštitucionálne vzťahy a strategický výhľad dôležitou súčasťou prepájania priorít troch inštitúcií, pričom politické rozhodnutia o nástrojoch na ich implementáciu budú vychádzať z vedeckých dát a poznatkov.

VÝZNAM NOVÉHO EURÓPSKEHO ROZPOČTU

Ambiciózne ciele vyžadujú aj adekvátne financovanie. Rozpočet musí reagovať na priority, a nie naopak. Nové výzvy – zmena klímy, migrácia, bezpečnosť, digitalizácia a pod., a tradičné politiky – ako sú politika súdržnosti a spoločná poľnohospodárska politika (ktoré predstavujú viac ako 90 % príjmov SR z rozpočtu EÚ) musia byť v rovnováhe. Pre nás je dôležitá aj flexibilita využívania zdrojov. Slovenská republika je pripravená rokovať a hľadať také riešenia, ktoré vytvoria dostatočné prostriedky na budovanie silnej a bezpečnej Európy. Ideálne do konca roka 2019 by mala byť dosiahnutá dohoda na úrovni členských štátov EÚ a začiatkom budúceho roka celková dohoda aj s Európskym parlamentom.

Rozpočet na úrovni cca 1,0 – 1,1 % HDP EÚ asi nebude stačiť na naplnenie všetkých stanovených cieľov a v skorej budúcnosti budeme musieť hľadať nové pokročilejšie riešenia.

INVESTÍCIA K STABILITE EURÓPY

EÚ sa bude (intenzívne) zaoberať aj otázkou rozširovania. Čaká nás ďalšia diskusia o otvorení prístupových rokovaní so Severným Macedónskom a Albánskom. Ide o dve krajiny, ktorým by sme mali dať šancu reálne vykročiť na európsku cestu. Pre tieto krajiny to znamená silný modernizačný impulz – nielen ekonomicky a sociálne, ale najmä politicky. Pre EÚ je kľúčové, aby vo svojom bezprostrednom susedstve mala región stability a bezpečnosti. V opačnom prípade riskujeme rast vplyvu z krajín, ktoré nepochádzajú z nášho hodnotového priestoru.

Rozširovanie je naša investícia k stabilite Európy. Sme si plne vedomí toho, že ďalšie potenciálne rozširovanie EÚ prinesie aj otázky ďalšieho fungovania a riadenia európskych rozhodovacích procesov. Je preto potrebné, aby proces rozširovania a diskusia o zefektívnení inštitucionálneho usporiadania prebiehali paralelne.

DIALÓG S OBČANMI BUDE POKRAČOVAŤ

Nedostatok transparentnosti, pocit bujnenia byrokracie, či pretrvávajúce rozdiely v životnej úrovni a príjmoch občanov vytvárajú medzi členskými štátmi deliace čiary, ktoré môžu zatieniť výhody členstva v EÚ. Tieto rozdiely (medzi občanmi, regiónmi) vytvárajú živnú pôdu pre populistické, euroskeptické a radikálne hnutia – čím sa vraciame k úvahám na začiatku článku.

Trpezlivý, vecný a otvorený dialóg s občanmi, zapájanie všetkých pokolení do diskusii o smerovaní Únie, či skvalitnenie vzdelávania o národných aj európskych reáliách, ich previazanosti a priamych dopadoch na vývoj a bezpečnosť štátu, je dnes nevyhnutnosťou. Aj preto chceme pokračovať v projekte #MYSMEEU.

Príležitosťou môže byť konferencia o budúcnosti Európy, ktorá by mohla vyústiť k zmodernizovaniu zmluvnej základne. Takáto diskusia je potrebná, aj keď si uvedomujeme jej úskalia. Ak chceme byť efektívnejší, musíme sa zamyslieť nad fungovaním inštitúcií a inštitučných mechanizmov, nad ich kompetenciami, diskutovať o zefektívnení hlasovania (aj v otázkach spoločnej zahraničnej politiky). Slovensko chce byť na túto diskusiu pripravené. Je v našom záujme, aby sme boli v centre európskych procesov. Tam je garancia našej štátnosti, bezpečnosti, nezávislosti a vývoja.

„Non est ad astra mollis e terris via“ (Seneca). Niet ľahkej cesty k hviezdam.

František Ružička



Vybudovanie modernej ekonomickej diplomacie považujem za kľúčový element našej zahraničnej služby. Mala by reflektovať najnovšie svetové trendy, byť adresná a predovšetkým efektívna.



Ekonomická diplomacia alebo čas konať?

Fungujúci príklad je doslova na dosah ruky, za riekou Moravou. Myslím si, že vystúpenie námestníka ministra zahraničných vecí Českej republiky Martina Tlapu počas tohtoročnej porady slovenských veľvyslancov nám istým spôsobom nastavilo zrkadlo. Je pozoruhodné, akým spôsobom sa českí kolegovia prispôsobujú kritériám 21. storočia. Na tému odovzdávania skúseností z ekonomickej diplomacie som absolvoval rokovania so svojimi rezortnými partnermi zo všetkých krajín V4. Musím konštatovať, že v tejto oblasti máme stále rezervy.

Netreba však plakať nad rozliatym mliekom. Hľaďme dopredu. Náskok našich susedov je možné aspoň čiastočne dobehnúť, a to vďaka ich ochote otvorene zdieľať svoje praktické skúsenosti z premeny rezortu diplomacie na osožného partnera pre podnikateľov. Vďaka týmto skúsenostiam sa môžeme vyvarovať i zbytočných chýb.

IBA DOBRÉ MENO KRAJINY NESTAČÍ

Zhmotnime politický kapitál. Pretavme dobré meno našej krajiny, ktoré sme dlhé roky budovali na diplomatickej úrovni, do konkrétnych obchodných výsledkov. Slovensko má v tretích krajinách dobré renomé. Týka sa to predovšetkým západného Balkánu a štátov bývalého Sovietskeho zväzu. Niekdajšie Československo zohrávalo v oblasti obchodu významnú úlohu aj v Afrike. Takýto prístup by mal presahovať i na všeobecný spôsob, akým definujeme očakávania od našich partnerov za nami vynaložené úsilie.

Častokrát si kladiem otázku, čo získavame napríklad od našich zahraničných partnerov za podporu v ich euroatlantických ašpiráciách, či podporu v rámci medzinárodného spoločenstva. Chceme zlepšovať podmienky našich menšín, posilniť zahraničný obchod, alebo sa len prikláňame k davu? Získavame podporu na multilaterálnych fórach alebo pri hlasovaniach?

SME PROEXPORTNÁ KRAJINA, ALE...

Zamerajme sa na uskutočňovanie oficiálnych návštev s dostatočným obsahom. Pracujme tak, aby obsah udával tempo našich aktivít v danom teritóriu. Z vlastnej skúsenosti môžem potvrdiť zvyšujúci sa záujem na účasti v podnikateľských misiách. Tie sa usilujem prispôsobovať dopytu zo strany slovenských firiem, a nie naopak.

Makroekonomické ukazovatele potvrdzujú, že sme proexportnou krajinou. V roku 2018 sme zaznamenali jeho 8 % medziročný nárast. Avšak 85 % nášho vývozu smerovalo do krajín EÚ. Automobilový priemysel tvorí gro nášho exportu. Naše personálne zdroje však nie sú nekonečné. Už dnes sme svedkami zamestnávania pracovníkov zo Srbska či Ukrajiny. Navyše, samotné investície automobiliek rovnako raz skončia. Súčasný stav nie je udržateľný zo strednodobého, tobôž nie z dlhodobého hľadiska.

VIAC POMOCI PODNIKATEĽOM

Malé a stredné podniky tvoria nadpolovičnú hodnotu HDP Slovenska. Ak chceme našu krajinu posunúť ďalej, budeme musieť vystúpiť z komfortnej zóny a venovať tomuto segmentu patričnú pozornosť. V novembri absolvujem posledné stretnutie zo série Spolu pre Slovensko: Z regiónov do sveta. Tento formát som inicioval v minulom roku a prezentuje formy štátnej pomoci pre malé a stredné podniky. Taktiež poskytuje priestor na výmenu praktických skúseností. Diskusia podnikateľov s predstaviteľmi štátu o exportných príležitostiach sa najbližšie uskutoční v Bratislave.

Zvyšujúca sa úroveň jednotlivých podujatí i účasť regionálnych podnikateľov dokazujú

správnosť takýchto aktivít. Potrebujeme ich čo najviac rozvíjať. Reakcie podnikateľskej obce na existujúce formy podpory zo strany štátu zároveň poukazujú na nedostatočnú úroveň vybudovaného povedomia. V dnešnom digitalizovanom svete si ľudia dokážu dohľadať požadované informácie z otvorených zdrojov. Úlohou štátu by preto malo byť vytvorenie platformy, ktorá bude mať oproti verejným informáciám pridanú hodnotu. Konkurencia na svetových trhoch nespí a je enormná.

REZERVY V PREZENTÁCII SLOVENSKA

Naša krajina sa ešte stále nachádza v bode, kedy potrebujeme investovať do svojej prezentácie. Dodnes si nás mýlia so Slovinskom či bývalým Československom. Áno, Slovensko je relatívne mladý štát. Ukazuje to však i na nevyhnutnosť zlepšovania marketingu. Obsahovú stránku tvorí najmä ľudský a intelektuálny kapitál ministerstva, naše znalosti, vízie, hodnoty a priority. Formálna stránka našej zahraničnej politiky je tvorená vizuálnou časťou našich aktivít a predstavuje našu komunikáciu a prezentáciu v zahraničí. Zahŕňa široké spektrum aspektov, od osobnej prezentácie jednotlivých zamestnancov našej zahraničnej služby, cez používanie štátnych symbolov a protokolu, až po vizuálnu prezentáciu. Práve formálna stránka, a teda marketing, pomáha predať tovar v zahraničí, či už pod ním chápeme náš export, cestovný ruch, kultúru, alebo značku Slovensko.

Venujme väčší priestor prezentácii našej zahraničnej služby a vytváraniu značky. Častokrát sme autormi dobrých nápadov, stratégií, avšak po formálnej stránke zaostávame. Týka sa to vzhľadu niektorých našich veľvyslanectiev, alebo nedostatočnej prezentácie Slovenska na internete. Štáty s ukážkovým brandingom sú napríklad Kanada alebo Švajčiarsko. Zahraničnú službu aktívne využívajú na svoju propagáciu. Pre dosiahnutie želateľných výsledkov pritom stačí identifikovať jednu alebo dve témy, ktoré by nás zreteľne identifikovali, charakterizovali vo svete. V prípade spomenutého Švajčiarska možno uviesť švajčiarsky nožík alebo čokoládu.

Cudzinci pred návštevou Slovenska často nemajú priveľké očakávania. Dôvodom je práve nedostatočná prezentácia, pretože väčšina návštevníkov je po návšteve našej krajiny nadšená. Zásadným predpokladom úspešnej prezentácie v zahraničí je navýšenie investícii, otváranie ambasád v krajinách s rýchlo rastúcim hospodárstvom, rekonštrukcia existujúcich úradov, komunikácia. Tieto prostriedky sa síce priamo nikdy nevrátia, avšak bez ich vynakladania sa len ťažko „predáme“. Prvý dojem sa nedá urobiť na druhý krát.

SPRÁVNA STRATÉGIA A VYŠŠÍ ROZPOČET

Zamerajme sa na podporu sekundárnych dodávateľov, výskum, vývoj, služby. Hľadajme nové teritória, prípadne znovu objavme tie staré. Zastávam názor, že slovenské firmy by sa pri svojich exportných snahách mali opierať nielen o dlhoročné skúsenosti zo strojárstva, obranného priemyslu, energetiky, potravinárstva, ale aj o dobré renomé vo sfére informačných technológií, kybernetickej bezpečnosti, či biometrie. Nesmieme opomenúť ani možnosti, vyplývajúce z prepojenia rozvojovej spolupráce s našimi obchodno-ekonomickými záujmami. Potenciál tohto priestoru doposiaľ nevyužívame naplno.

Popri premene nášho strategického prístupu k ekonomickej diplomacii je potrebné navýšiť rozpočet nielen ministerstva zahraničných vecí, ale aj relevantných agentúr. MZVEZ SR momentálne disponuje približne sedminovým rozpočtom v porovnaní s Maďarskom, rozpočet rakúskych a poľských partnerov je štyrikrát vyšší, český trikrát.

Pevne verím, že tímová spolupráca, politická vôľa a správne nastavená komunikácia všetkých zainteresovaných strán nám v budúcnosti prinesú želaný efekt, s vysokou pridanou hodnotou.

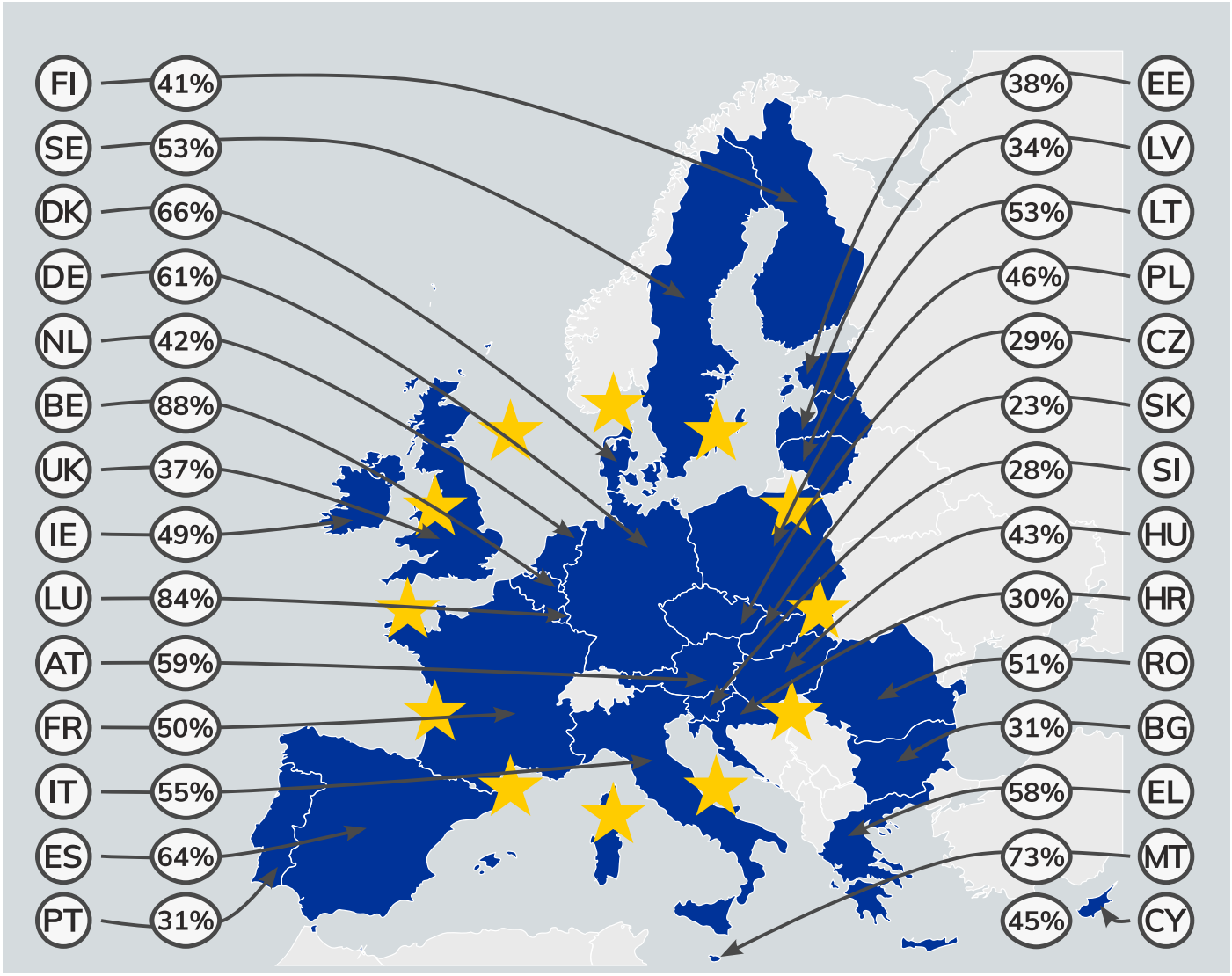
Lukáš Parízek

Pretavme dobré meno našej krajiny, ktoré sme dlhé roky budovali na diplomatickej úrovni, do konkrétnych obchodných výsledkov.



• Štátny tajomník MZVEZ SR Lukáš Parízek: „Slovenské firmy by sa pri svojich exportných snahách mali opierať nielen o dlhoročné skúsenosti zo strojárstva, obranného priemyslu, energetiky, potravinárstva, ale aj o dobré renomé vo sfére informačných technológií, kybernetickej bezpečnosti, či biometrie.“ Foto: T. Bokor.

• Vystúpenie štátneho tajomníka MZVEZ SR Lukáša Parízka počas Slovenskej kooperačnej burzy Bratislava 2018. Foto: T. Bokor.



Nad výsledkami volieb do EP

Európsky parlament priamo reprezentuje európskych občanov a tiež spoločný európsky záujem. Preto voľby do Európskeho parlamentu budú čoraz dôležitejšie a čoraz viac v centre pozornosti občanov.

Voľby do Európskeho parlamentu, ktoré na Slovensku prebehli 25. mája 2019, sa zdajú byť prekryté novými udalosťami. Vrátiť sa k ním však má zmysel. Veď ich výsledky, pretavené do podoby nového zloženia Európskeho parlamentu, budú najbližších päť rokov spoluurčovať politickú atmosféru v Európskej únii. Navyše, proces povolebnej obmeny orgánov EÚ nie je ukončený. Novú Európsku komisiu potvrdí Európsky parlament a následne Európska rada až v októbri 2019.

RAST ZÁUJMU O VOĽBY

Napriek dlhšie trvajúcej nervozite z možného negatívneho výsledku volieb, ktorá bola do značnej miery spôsobená veľkými prekvapeniami v amerických prezidentských voľbách, ako aj britským referendom, voľby dopadli pre Európu dobre. Predovšetkým potvrdili rast záujmu občanov o európske záležitosti a teda ďalšie smerovanie Európskej únie. Ak v roku 2014 bola volebná účasť na Slovensku 13 %, v tomto roku bola 23 %. Napriek tomuto pozitívnemu trendu, paradoxne stále zostávame krajinou s najnižšou účasťou v rámci EÚ, pretože účasť narástla aj v iných krajinách. V rámci celej Únie zo 42,5 % na 50,6 %. A čo je dôležité, témy predvolebných kampaní – na rozdiel od minulosti – sa už skutočne viac týkali európskej politiky a jej presahu na globálne témy, ktoré predstavujú pre nás všetkých veľké výzvy a od úspechu ich riešenia priamo úmerne závisí aj budúcnosť Európy. Nie sme predsa izolovaným ostrovom v globalizovanom svete.

Niektorí analytici preto charakterizujú tieto voľby ako významné posilnenie spoločnej európskej identity a pocitu spolupatričnosti. Už precitujeme aj kolektívne európske záujmy. Treba dodať, že v rámci Európskej únie rastie aj podpora európskej integrácie ako takej. Brexitové „šialenstvo“ zapôsobilo ako studená sprcha, našťastie bez náznakov snáh o jeho replikáciu. Preto aj politické strany, ktoré pôvodne stavali na silnej antieurópskej rétorike, museli

• Str. 8: Volebná účasť v krajinách EÚ. Zdroj: Shutterstock.com.



• Str. 9, hore: Dnes už historická snímka z tlačovej konferencie 10. júla 2019 v Bruseli, kde sa predseda Európskeho parlamentu David-Maria Sassoli stretol s vtedy ešte len nominovanou predsedníčkou Európskej komisie Ursula von der Leyenovou. Foto: Alexandros Michailidis / Shutterstock.com.

• Str. 9, dole: Plenárna miestnosť Európskeho parlamentu v Štrasburgu, v ktorej sa konajú plenárne zasadania. Foto: Drop of Light / Shutterstock.com.

poľaviť'. Z pôvodných výziev na rozpustenie EÚ ustúpili a teraz požadujú skôr jej reformu.

Avšak musíme si priznať, že táto nová verejná podpora EÚ je podmienečná. Pretože občania očakávajú jasné kroky, ktoré posunú európske spoločnosti vpred. Požadujú zmeny – a majú sa týkať nielen hospodárskeho rastu, ale aj otázok klimatickej zmeny, spravodlivosti, transparentnosti vo verejnom živote, posilňovania demokratizácie, boja proti korupcii, rastu životnej úrovne, riešenia ilegálnej migrácie a pod.

NOVÉ ZLOŽENIE PARLAMENTU

Voľby však predsa len priniesli nové rozloženie síl, nové rozdanie kariet, ktoré síce znamená proeurópsku, ale fragmentovanejšiu hru, náročnú na spoluprácu a dohody. Tieto voľby majú svojich „víťazov a porazených".

Zvýšilo sa zastúpenie politických strán, ktoré zvykneme označovať ako euroskeptické, protestné či populistické. Získali nakoniec menej, než sme čakali a čoho sme sa obávali, no aj tak je to varovný príznak rastúceho pocitu nespokojnosti a nervozity u časti európskych občanov. Podobne zabodovali aj zelení – to len podčiarkuje dôležitosť, akú dnes zohrávajú otázky ekológie a boja proti klimatickej zmene (Zelení/Európska slobodná aliancia, 74 mandátov).

Naopak, pokleslo zastúpenie frakcie európskych ľudových a konzervatívnych strán (Európska ľudová strana, 182 mandátov) a tiež frakcie európskych socialistov a sociálnych demokratov (Progresívna aliancia socialistov a demokratov, 154 mandátov). Po dlhom období pohodlnej dominancie od roku 1979 ich tandem po prvýkrát stratil väčšinu.

Parlament sa stal fragmentovaným a udržiavanie racionálnej proeurópskej väčšiny si vyžaduje kompromisy ponad ideologické hranice, ako aj veľké politické umenie. Bude potrebná úzka a systematická spolupráca nielen ľudovcov a socialistov, ale aj liberálov ako tretích do partie (frakcia Obnovme Európu, 108 mandátov), prípadne spomenutých zelených. Možno však stále predpokladať, že proeurópske sily si udržia prevahu okolo 500 zo 751 kresiel.

Ak sa pýtame na témy nového päťročného politického cyklu, vzhľadom na predvolebnú i povolebnú rétoriku to určite bude okrem otázok klímy a ochrany životného prostredia aj vnútorná a vonkajšia bezpečnosť, obrana a zahraničná politika, ochrana pred ilegálnou migráciou, obchodná politika, a zrejme aj niektoré inštitucionálne otázky – čo by nás tiež nemalo zaskočiť. A samozrejme, stálicou sú otázky sociálnej spravodlivosti v zmysle obnovenia rastu životnej úrovne stredných a nižších príjmových vrstiev, ochrany práce, daňovej férovosti, podpory rastu ekonomiky a konkurencieschopnosti európskeho hospodárstva, pričom dnes je akcentované ich prepojenie aj na rozvoj vedy a inovácií.

ZMENY NA NAJVYŠŠÍCH POSTOCH

Tento nový politický cyklus je spojený aj s preobsadením vedúcich pozícií v Európskom parlamente, ale tiež v ďalších inštitúciách. Je to už tradičný rituál, ktorý však vypovedá mnohé o aktuálnom rozložení síl, nálad, potrieb, ako aj sympatií v Európskej únii.

Dohadovanie sa o „top jobs" nebýva jednoduché ani rýchle. A primárne (zatiaľ) prebieha na úrovni lídrov členských krajín, resp. Európskej rady. (Koncept tzv. Spitzenkandidaten, navrhovaných fakticky Európskym parlamentom a jeho frakciami, nebol nateraz akceptovaný). Prijíma sa celkový „balík mien", je však nutné vždy akceptovať kompromisy a mnoho krajín sa môže cítiť ukrivdene. Vyžaduje to teda veľkú mieru politickej zodpovednosti. V ideálnom svete by to malo znamenať, že bude zohľadnená politická (ľudovci, socialisti, liberáli, zelení), geografická (východ – západ, sever – juh), demografická (veľké – malé štáty) a rodová (muži – ženy) rovnováha. Dosť parametrov na to, aby sa ju pri počte päť kľúčových pozícií nepodarilo na 100 % dodržať. Výsledkom dohody o balíku mien teda je, že nenaplneným parametrom ostáva geografická rovnováha.





• Belgický premiér Charles Michel, zvolený predseda Európskej rady. Foto: Alexandros Michailidis/ Shutterstock.com.

Je už známe, že za novú predsedníčku Európskej komisie bola zvolená Ursula von der Leyen (bývalá nemecká ministerka obrany). Je silnou proeurópsky orientovanou političkou, ktorej skúsenosti v sociálnej a obrannej politike budú potrebné pre požadovaný pokrok v týchto dvoch agendách. S jej programom v oblasti zahraničnej politiky a bezpečnosti sa vieme takmer v úplnosti stotožniť, čo je veľmi dobrý znak rodiaceho sa konsenzu v rámci EÚ o tom, ako postupovať spoločne ďalej v týchto oblastiach. Jej deklarované zámery sú teda nutnou a nevyhnutnou reakciou na zmenené globálne prostredie.

Predsedom Európskej rady sa stal Charles Michel z Belgicka – skúsený politik a predseda vlády. Za predsedu Európskeho parlamentu bol zvolený David-Maria Sassoli z Talianska a vysokým predstaviteľom pre Spoločnú zahraničnú a bezpečnostnú politiku Španiel Josep Borrell. Na post prezidentky Európskej centrálnej banky sa počíta s Christine Lagarde z Francúzska. Táto zostava bola ovplyvnená aj snahou docieliť približne rovnaké zastúpenie mužov a žien.

NAŠE NESPLNENÉ OČAKÁVANIA

Musíme však priznať, že Slovensko nie je úplne spokojné s tým, ako bol tento personálny „pasians“ v konečnom výsledku povykladaný. Nie ani tak preto, že neuspel niektorý slovenský kandidát, ale najmä preto, že bolo značne opomenuté tzv. východné krídlo členských štátov. Hoci pri zachovaní geografickej rovnováhy by na tieto krajiny mala pripadnúť asi jedna pozícia zo spomenutej pätice, hoci rešpektujeme, že napr. Donald Tusk ako predseda Európskej rady dlho zastupoval V4.

Takýto stav je možno aj dôsledkom niekedy zbytočne konfrontačného kurzu, ktorý zaujali niektorí naši partneri v rámci V4. Dokázali mnohé procesy a rozhodnutia zablokovať, no nevytvorili dojem, že vedia predložiť nejaké konštruktívne riešenie. V tejto súvislosti sa môžeme nakoniec aj pýtať, či pre Slovensko už nie je kabát V4 príliš zväzujúci. A tiež, či už nie je čas na hľadanie aj iného formátu partnerstiev, ktoré môžu pre Slovensko a jeho ambície – napr. aj v personálnej oblasti, alebo v rámci eurozóny – priniesť väčší prospech.

Teraz navrhnutých eurokomisárov vypočúvajú výbory Európskeho parlamentu. Náš kandidát Maroš Šefčovič má byť opäť podpredsedom Európskej komisie, s portfóliom medziinštitucionálne vzťahy a strategický výhľad. Hlasovanie europoslancov má byť 23. októbra.

Náš kandidát Maroš Šefčovič má byť opäť podpredsedom Európskej komisie, s portfóliom medziinštitucionálne vzťahy a strategický výhľad.

POZÍCIE V EURÓPSKOM PARLAMENTE

Rozdelenie postov v Európskom parlamente zostalo v tieni diskusie okolo mediálne a spoločensky najviditeľnejších piatich politických pozícií, no je to dôležitá súčasť hladkého nabehnutia parlamentu do nového volebného cyklu. Popri predsedovi parlamentu je nutné zvoliť 14 podpredsedov, 5 kvestorov, všetkých predsedov výborov a politických frakcií.

Možno opätovne vyjadriť sklamanie, že Slovensko nemá medzi podpredsedami Európskeho parlamentu svojho zástupcu. Len na okraj: zo 14 podpredsedov parlamentu sú dvaja z Česka, dvaja z Maďarska a jeden z Poľska, a tak sme jediná krajina V4 bez zastúpenia. Na druhej strane sme to aspoň vyvážili tým, že slovenská poslankyňa Lucia Ďuriš Nicholsonová sa stala šéfkou Výboru Európskeho parlamentu pre zamestnanosť a sociálne veci. A tiež, že jedným z kvestorov sa stala slovenská europoslankyňa z frakcie socialistov Monika Beňová.

Veľmi dôležité je aj obsadenie pozícií predsedov jednotlivých politických frakcií. Do čela frakcie Európskej ľudovej strany zasadol politický matador Manfred Weber z Nemecka. Frakciu Progresívna aliancia socialistov a demokratov povedie Španielka Irtaxe García Pérez a liberálov v ich premenovanom klube Obnovme Európu Rumun Dacian Ciolos.

Skupinu zelených bude najbližších 5 rokov viesť, rovnako ako to bolo v ostatnom legislatívnom období, Ska Keller (Nemecko) a Philippe Lamberts (Belgicko). Bývalá frakcia Európa a sloboda sa pretransformovala na skupinu Identita a Demokracia (73 mandátov), ktorej predsedom sa stal taliansky poslanec zo strany Liga Marco Zanni.

Predsedami Skupiny konzervatívcov a reformistov (62 mandátov) sa stali Ryszard Legutko z Poľska a Raffaele Fitto z Talianska. Frakcie Európska zjednotená ľavica a Severská zelená ľavica (41 mandátov) si určila spoločné dočasné vedenie – Martin Schirdewan z Nemecka. Táto frakcia je najmenšou politickou skupinou v EP.

AKÉ BUDE NOVÉ VOLEBNÉ OBDOBIE

Nie je jednoduché predvídať, ako v konečnom dôsledku bude vyzerať nasledujúcich päť rokov. Azda musíme vychádzať z niekoľkých základných premís.

Predovšetkým cítime tlak na posilnenie inštitúcií EÚ ako takých. Vidíme, že mnohé problémy sa nedajú riešiť na národnej úrovni a efektívne už zrejme ani v rámci komunitárneho modelu, ktorý svojho času vznikol, aby zabezpečil napr. fungovanie jednotného vnútorného trhu – teda aby sa francúzske víno mohlo bez problémov predávať v Nemecku a naopak.

Dnes už hľadáme spoločné európske riešenia v takých oblastiach ako obrana, zahraničná politika, podpora vedy, techniky a inovácií, väčšia miera sociálneho prerozdelenia, ekologická a klimatická agenda. Historicky ich úspešne dokázali riešiť len organizácie charakteru štátu. S väčšími zdrojmi, rozsiahlejšími kompetenciami spoločných orgánov, a najmä efektívnym a plne operatívnym centrom rozhodovania, ktoré nemusí čakať dlhé mesiace na výsledok kompromisu 28 členských štátov.

Teda EÚ bude zákonite smerovať k postupnému prehlbovaniu integrácie v kľúčových oblastiach, najskôr k nejakej forme reálnej únie a neskôr možno aj federácie, hoci to dnes väčšina politikov odmieta verejne pripustiť. To skôr alebo neskôr neobyčajne podporí postavenie Európskeho parlamentu ako jednej z hlavných politických inštitúcií EÚ



• Slovenský eurokomisár Maroš Šefčovič. Foto: Alexandros Michailidis / Shutterstock.com.

– navyše s jasným mandátom voličov. Veď silnejšia EÚ bude potrebovať silnejšiu demokratickú kontrolu, ale aj silnejší demokratický politický mandát. Otázny bude vzťah parlamentu k ostatným inštitúciám, najmä Rade a Európskej rade, ktoré stále reprezentujú členské štáty.

POSLANCI CHCÚ MAŤ VÄČŠIE SLOVO

No už v súčasnosti je Európsky parlament neobyčajne politicky posilnený. Opiera sa o širší mandát ako v minulosti. Vytvorila sa aj kategória politikov, jasne spojených s Európskym parlamentom, Európskou komisiou a celkovo politikou na európskej úrovni. Môžeme hovoriť aj o istej generačnej výmene. Európsky parlament už minimálne pätnásť rokov nie je „úložiskom“ starých a vyslúžilých politikov, ako bol dlho vnímaný. Dnes je v ňom veľa mladých, dynamických a ambicióznych poslancov. Cítia aj väčší záujem voličov o európske témy a riešenia na európskej úrovni.

Európsky parlament si tak bude prirodzene nárokovať väčšie slovo pri spolurozhodovaní o záležitostiach EÚ. Bude preto pravdepodobne rásť isté napätie medzi Európskym parlamentom a národnými parlamentmi. A tiež medzi Európskym parlamentom a Európskou radou, ktorá je zložená z ministerských predsedov a prezidentov národných štátov – v konečnom dôsledku zrejme kvôli tomu, ktorá inštitúcia bude hlavným iniciátorom politických procesov v Únii.

Môžeme to v globále interpretovať azda aj ako spor medzi inštitúciami Európskej únie a orgánmi členských štátov o väčší podiel na zdieľanej suverenite. Alebo ešte lepšie, či o európskej politike bude rozhodovať orgán (Európska rada), ktorý je zložený zo zástupcov členských štátov, alebo taký orgán (Európsky parlament), ktorý priamu väzbu na členské štáty stratil a má legitimitu odvodenú priamo od európskych občanov. Ak sa aj uvedené trendy neprejavia ešte naplno v tomto volebnom období, ich smerovanie je už jasne naznačené.

AKTIVITY EÚ ZASIAHNU AJ BEŽNÝ ŽIVOT

Voľby do Európskeho parlamentu ukázali rast podpory pre európsku integráciu a tiež záujmu o európsku politiku ako takú. Je to významný legitimizačný faktor pre pokračovanie v reforme aj prehlbovaní integrácie. Kapitál dôvery by nemal byť premrhaný. Najbližších päť rokov musí EÚ a jej členské štáty podniknúť také kroky, ktoré zvrátia proces rozširovania sociálnych nožníc, obnovia dôveru a pocit rovnosti a jednoty vo vnútri európskych spoločností, naštartujú ďalší vedecko-technický progres a ekonomický rast, a tiež posilnia postavenie EÚ v zahraničnopolitických a bezpečnostných otázkach. Výsledkom však bude ďalšie prehĺbenie európskej integrácie a európskych inštitúcií, smerujúce možno až k modelu reálnej únie. V rámci tohto procesu sa zrejme posilní práve Európsky parlament, ktorý priamo reprezentuje európskych občanov a spoločný európsky záujem.

Preto voľby do Európskeho parlamentu budú čoraz dôležitejšie a čoraz viac v centre pozornosti občanov. Ešte pred dvoma desaťročiami európska politika zasahovala len do vybraných oblastí života – dnes sa však spektrum aktivít EÚ neobyčajne rozšírilo a ovplyvňuje aj každodenné činnosti bežného občana. Tento proces je nevyhnutný. Európa jednoducho stratila ten technologický, ekonomický a demografický náskok, ktorý mala asi dve storočia a vďaka ktorému aj relatívne malý európsky štát mohol fungovať viac-menej autonómne. Prvky modernity, ktoré vznikli pôvodne v Európe, prevzali aj národy iných kontinentov, využili ich na svoj civilizačný a mocenský rozmach. Európske štáty – ak sa nechcú stať svetovou perifériou – sa musia preto efektívne zjednotiť. Len tak si dokážu udržať adekvátne a dôstojné postavenie vo svetovom meradle.

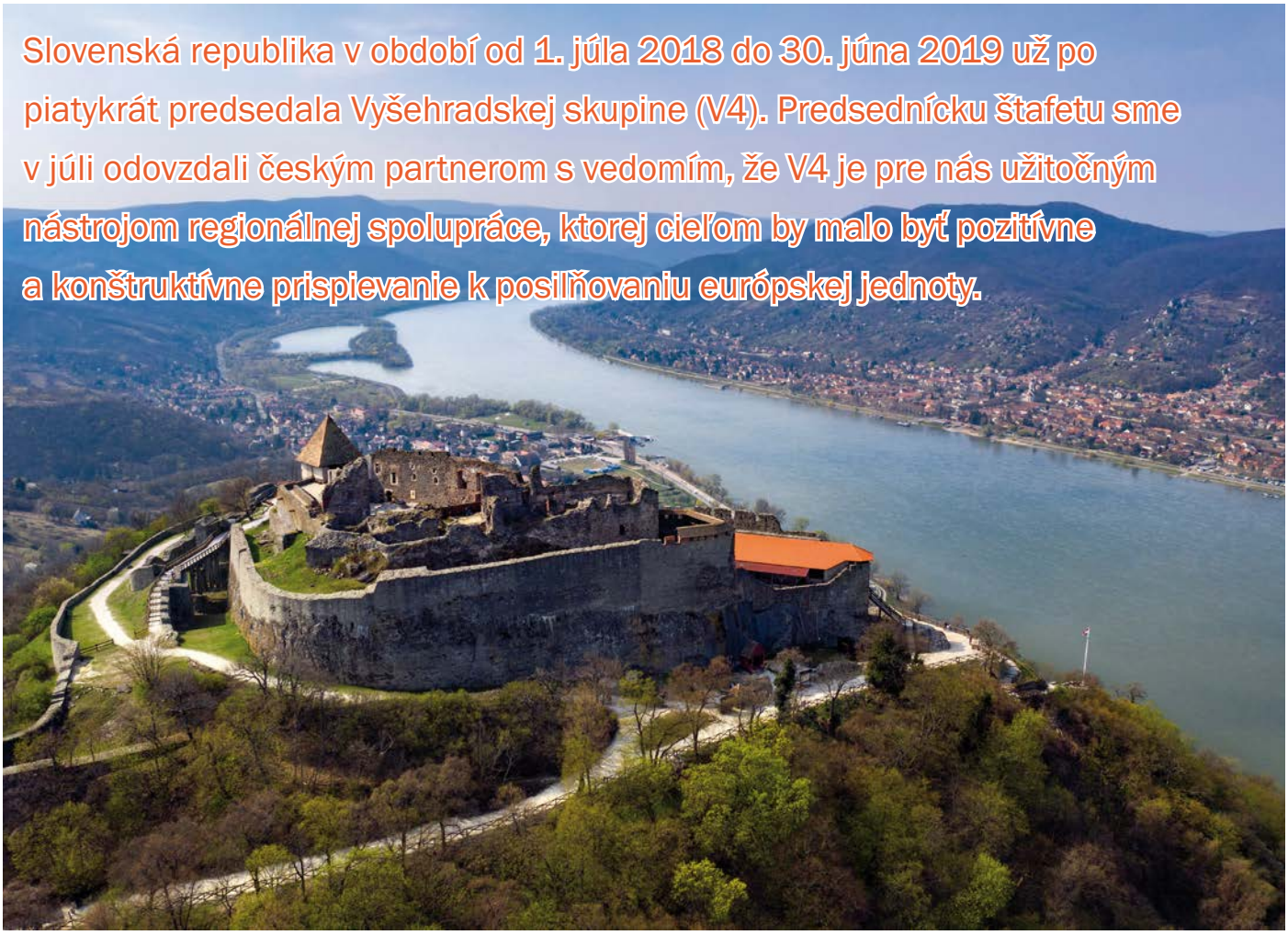
Mária Malová

Ešte pred dvoma desaťročiami európska politika zasahovala len do vybraných oblastí života – dnes sa však spektrum aktivít EÚ neobyčajne rozšírilo a ovplyvňuje aj každodenné činnosti bežného občana.

• Foto: Shutterstock.com.



Slovenská republika v období od 1. júla 2018 do 30. júna 2019 už po piatykrát predsedala Vyšehradskej skupine (V4). Predsednícku štafetu sme v júli odovzdali českým partnerom s vedomím, že V4 je pre nás užitočným nástrojom regionálnej spolupráce, ktorej cieľom by malo byť pozitívne a konštruktívne prispievanie k posilňovaniu európskej jednoty.



Racionálny prístup k problémom V4 a Európy

• Hrad Vyšehrad nad Dunajom, Maďarsko. Foto: shutterstock.com.

V európskej agende sme sa angažovali v troch prioritných oblastiach: Silná Európa, Bezpečné prostredie a Inteligentné riešenia.

Keď vo februári roku 1991 vtedajší prezidenti Česko-Slovenska Václav Havel, Poľska Lech Walęsa a predseda vlády Maďarska József Antall prijali vo Vyšehrade spoločnú deklaráciu o úzkej spolupráci troch krajín strednej Európy pri integrácii do európskych štruktúr a v bezpečnostnej oblasti, za spoločný cieľ si určili vytvorenie kontaktov medzi občanmi, inštitúciami, cirkvami, spoluprácu v oblasti ekológie, slobodu tlače a šírenia informácií, ale aj vybudovanie parlamentnej demokracie a moderného právneho štátu. Vznikom samostatnej Slovenskej republiky sa spolupráca troch krajín rozrástla a pretransformovala na V4 ako ju poznáme dnes.

Odvtedy pretieklo Dunajom veľa vody a naše krajiny sa úspešne integrovali do európskych a transatlantických štruktúr. Navyše, Slovensko úspešne a ako jediné spomedzi krajín V4 prijalo aj spoločnú európsku menu, čím si získalo rešpekt v širšom medzinárodnom meradle.

PREDSEDNÍCTVO V NEĽAHKEJ ATMOSFÉRE

V poslednom období, paradoxne 28 rokov po prijatí Vyšehradskej deklarácie, v ktorej sa explicitne spomína ako cieľ vybudovanie moderného právneho štátu, na súčasný vonkajší imidž V4 negatívne vplýva prebiehajúce konanie podľa článku 7 Zmluvy o EÚ na ochranu princípu právneho štátu voči našim dvom susedom.

Takisto od vzniku migračnej krízy v roku 2015 sa postoje krajín V4 v podobe odmietania tzv. povinných kvót na prerozdelenie utečencov nestretli s pochopením u európskych partnerov a spojencov. Bolo to vôbec prvýkrát, keď krajiny V4 sa svojou pozíciou postavili proti mainstreamu v EÚ, a navyše, v takej ústrednej a citlivej téme akou je migrácia.

Ide o určujúce dôvody, prečo sa v poslednom období v tlači a vo verejnej odbornej diskusii objavuje veľké množstvo kritických komentárov, spochybňujúcich význam tohto zoskupenia pre plnenie cieľov zahraničnej politiky Slovenska, respektíve hlasov volajúcich po väčšej emancipácii Slovenska v rámci V4.

V tejto neľahkej atmosfére sme v období od 1. júla 2018 do 30. júna 2019 už po piatykrát predsedali Vyšehradskej skupine.

AKTÍVNA ÚČASŤ V EURÓPSKEJ AGENDE

V tomto článku sa pokúsim stručne priblížiť najzaujímavejšie momenty nášho predsedníctva a prispieť svojou troškou do diskusie ohľadne významu Vyšehradskej spolupráce pre Slovensko.

Je iba pochopiteľné, že našim programom a aktivitami sme sa snažili jednoznačne zdôrazniť proeurópske zameranie nášho predsedníctva a pokúsiť sa vylepšiť celkový imidž V4. Prejavilo sa to aj pri výbere základnej myšlienky nášho predsedníctva. Zvolené motto „Dynamický Vyšehrad pre Európu“ sa premietlo do iniciatív na posilňovanie vnútornej dynamiky, konkurencieschopnosti, súdržnosti a bezpečnosti vyšehradského regiónu ako integrálnej súčasti EÚ.

V európskej agende sme sa angažovali v troch prioritných oblastiach: Silná Európa, Bezpečné prostredie a Inteligentné riešenia. Dlhodobo spoločnou silnou témou

V4 je politika súdržnosti. Novembrový summit skupiny Priatelia kohézie v Bratislave vyústil do prijatia spoločnej deklarácie 16 zúčastnených krajín vrátane V4, zastúpenej na úrovni premiérov, týkajúcej sa nového rozpočtu EÚ v rokoch 2021 až 2027. Vystúpenia premiérov a iných zástupcov krajín potvrdili, že politika súdržnosti zostáva pre skupinu Priatelia kohézie kľúčovým investičným nástrojom na podporu rastu, vytváranie nových pracovných miest, zvýšenie konkurencieschopnosti, ale aj na podporu odstraňovania regionálnych rozdielov.

VRCHOLOVÉ STRETNUTIA V BRATISLAVE

Slovenské predsedníctvo zorganizovalo viac ako 200 podujatí expertného a politického charakteru na rôznych úrovniach, vo formátoch V4, ako aj V4+. Z vrcholových stretnutí sa v Bratislave uskutočnil summit premiérov V4 a Nemecka za účasti nemeckej kancelárky Angely Merkelovej. Lídri prijali spoločnú deklaráciu k 30. výročiu historických zmien v strednej Európe, v ktorej Nemecko explicitne vyzdvihlo úlohu krajín V4 pri páde Berlínskeho múru.

Za dôležitú oblasť spolupráce bol označený automobilový priemysel, ktorý čelí výzvam ako automatizácia, hľadanie rovnováhy medzi pracovnými miestami a environmentálnymi požiadavkami, či potrebou prispôsobiť sa rýchlemu technologickému vývoju. Napriek existujúcim rozdielom vo vnímaní problematiky migrácie sme sa zhodli na potrebe riešenia prvotných príčin migrácie a ochrany vonkajších hraníc.

Nevynechali sme ani Francúzsko, ďalšieho kľúčového európskeho partnera. Ministri zahraničných vecí V4 a Francúzska počas stretnutia diskutovali aktuálne zahraničnopolitické a európske otázky. Môže nás iba tešiť, že francúzsky minister jednoznačne vyzdvihol Slovensko ako jasne proeurópskeho partnera v regióne.

V4 – SLOVENSKO NA CESTE K SMART CITIES

Venovali sme sa aj problematike spoločného postupu krajín V4 v oblasti Smart Cities. Súčasťou konferencie „V4 – Slovensko na ceste k Smart Cities“ bola aj sekcia „Najnovšie inovácie v oblasti Smart Cities – príklady dobrej praxe z Európy“. V nej vystúpili spíkri zo Švédska, Dánska, Nórska, Holandska a Veľkej Británie. Na konferencii sa zúčastnilo viac ako 150 predstaviteľov miest a obcí, ministerstiev, súkromných spoločností a ďalších organizácií, pôsobiacich v tejto oblasti.



• Stretnutie ministrov zahraničných vecí krajín V4 + Francúzsko 18. apríla 2019. Foto: T. Bokor.

Bratislava takisto hostila medzinárodnú konferenciu „Acting together for SDGs“. Účastníci z krajín V4 diskutovali o hlavných trendoch spoločenského myslenia a inovatívnych spôsoboch pri implementácii Agendy 2030 v oblasti financovania udržateľného rozvoja, zodpovedného a udržateľného podnikania a vzdelávania pre udržateľný rozvoj.

RIEŠIŤ PRVOTNÉ PRÍČINY MIGRÁCIE

V reakcii na dôsledky utečeneckej a migračnej krízy sme hľadali možnosti spoločnej podpory a implementácie potrebných projektov v krajinách pôvodu a tranzitu. Na základe dohody medzi premiérmi V4 a nemeckou kancelárkou Angelou Merkelovou, prijatej počas summitu v Bratislave, prebiehali intenzívne rokovania o možnosti realizácie spoločného projektu v Maroku, ktorý bude mať dva základné piliere – migračný a rozvojový.

Kľúčovou aktivitou migračného piliera je budovanie kapacít marockej pobrežnej stráže s cieľom ochrany hraníc. Rozvojový pilier je zameraný na zlepšovanie socioekonomických podmienok pre mladých ľudí v krajine, s dôrazom na zvyšovanie ich zamestnanosti, budovanie hospodárskej infraštruktúry a podporu

Môže nás iba tešiť, že francúzsky minister jednoznačne vyzdvihol Slovensko ako jasne proeurópskeho partnera v regióne.

Ako hodnotili SK PRES V4 ostatné členské krajiny

Formát V4 poľská zahraničná politika počas SK PRES aj naďalej vnímala ako dôležitý rámec pre realizáciu regionálnej politiky a presadzovanie záujmov strednej Európy na medzinárodnej aréne. Jej jadrom bola agenda EÚ v širokom ponímaní. Pokračovala zhoda v otázkach migrácie. Poľsko podporovalo našu otvorenosť pragmatickej spolupráci vo formáte V4+, osobitne s tradičnými partnermi a so susedmi EÚ. Výrazne tiež podporilo reaktiváciu skupiny Priateľov kohézie počas jej novembrového summitu v Bratislave.

Politická váha, ktorú prikladá Poľsko formátu V4, bola počas nášho predsedníctva podčiarknutá predovšetkým „vzornou“ účasťou na všetkých vrcholových stretnutiach. V prípade sektorálnych a odborných podujatí bolo aj z úrovne zastúpenia poľských predstaviteľov možné vyčítať, kde sú/nie sú ich priority.

V4 tak počas hodnoteného obdobia bola i naďalej dôležitou súčasťou zahraničnej a predovšetkým európskej politiky Poľska. Počet prípadov, kedy Poľsko používalo značku V4 na prikrytie svojich partikulárnych záujmov poklesol, avšak k úplnému odstúpeniu od tejto tendencie nedošlo. Vzhľadom na jeho neproporcionálnu veľkosť a váhu (na vyšehradské pomery) je však s jeho tendenciou k „prirodzenému líderstvu“ nutné počítať aj do budúcnosti.

Dušan Krištofík, veľvyslanec SR v Poľskej republike



• Stretnutie ministrov zahraničných vecí krajín V4 + Kórea 7. júna 2019. Minister Miroslav Lajčák s kórejskou kolegyňou Kang Kyung-wha (vľavo). Foto: T. Bokor.

podnikania. Predpokladaný objem rozpočtu je 30 mil. eur, pričom krajiny V4 a Nemecko iniciatívu podporia v rovnakej výške (15 + 15).

Predsedníctvo zastrešilo dohodu o rozdelení a účele použitia spoločného príspevku krajín V4 a Európskej komisie pre Líbyu v rámci Zvereneckého fondu EÚ pre Afriku, čím aktívne prispejeme k ochrane vonkajšej hranice EÚ. Pôjde o nákup a údržbu hliadkových lodí pre Líbyjskú pobrežnú stráž (LCG – Libyan Coast Guard) a pre Líbyjský úrad pre pobrežnú bezpečnosť (GACS – General Administration for Coastal Security).

VÝZNAM ÁZIJSKÉHO FORMÁTU SPOLUPRÁCE

Pozornosť sme venovali aj našim ázijským partnerom. Summit V4 plus Japonsko sa uskutočnil v apríli v Bratislave. Hovorilo sa najmä o témach ako spolupráca vo vede, výskume a inováciách, vzťahy EÚ a Japonska, výzvy vo východnej Ázii a Európe vrátane situácie na Ukrajine, problematika denuklearizácie Kórejského polostrova, alebo podpora voľného obchodu založeného na pravidlách. Lídri sa dotkli aj témy migrácie, klimatických zmien a kybernetickej bezpečnosti.

Boli tiež ocenené konkrétne výsledky vo vedecko-technickej spolupráci po skončení prvého kola projektov na základe dohody medzi Medzinárodným vyšehradským fondom a inštitúciami krajín V4 a Japonska zo septembra 2014 v Bratislave, ktorá je zameraná na podporu vedeckej spolupráce. Krajiny V4 vyjadrili záujem o vyhlásenie druhého kola výziev na nové projekty.

Ázijský formát bol doplnený stretnutím ministrov zahraničných vecí V4 s kórejskou kolegyňou Kang Kyung-wha. V4 predstavuje pre Kóreu najväčší exportný trh a je jej tretí najväčší obchodný partner v rámci EÚ. Zúčastnené strany vyzdvihli dôležitosť spolupráce v oblasti vyspelých technológií (elektromobility, vývoja elektrobatérií), investícií s vyššou pridanou hodnotou, inovácií, výskumu a startupov. K nárastu záujmu a aktivít dochádza aj na poli kultúrnej výmeny a turizmu.

WHO CENTRUM TBC VO VYŠNÝCH HÁGOCH

Hmatateľné výsledky dosiahlo slovenské predsedníctvo aj v niektorých sektorových oblastiach. Napríklad zriadenie kolaboratívneho centra Svetovej zdravotníckej organizácie (WHO) pre tuberkulózu vo Vyšných Hágoch s pôsobnosťou pre všetky krajiny Európskeho regiónu WHO, predovšetkým však pre krajiny strednej Európy. Národný ústav tuberkulózy, pľúcnych chorôb a hrudníkovej chirurgie vo Vyšných Hágoch sa tak stal centrom pre prácu s marginálnymi skupinami obyvateľstva.

Na úseku dopravy by som rád vyzdvihol projekt vysokorýchlostnej železničnej siete, ktorá bude spájať hlavné mestá krajín V4. Ministri dopravy podpísali deklaráciu o spoločnom postupe pri jej výstavbe, s cieľom minimalizovať prepravné časy medzi Varšavou, Prahou, Bratislavou a Budapešťou. V súčasnosti experti pripravujú štúdiu uskutočniteľnosti. Zhodli sme sa na potrebe dobudovania základnej siete TEN-T do roku 2030 so zameraním sa na cezhraničné úseky a chýbajúce prepojenia, ako aj potrebu zohľadniť špecifiká krajín strednej Európy (najmä požiadavku dobudovania cestnej infraštruktúry).

V oblasti obrany slovenské predsedníctvo venovalo mimoriadnu pozornosť vlajkovému projektu V4, ktorým je spoločná Bojová skupina EÚ (EU BG) krajín V4 s pohotovosťou v II. polroku 2019. Akcelerovali sme procesy na dosiahnutie požadovanej úrovne pripravenosti a samotnej certifikácie V4 EU BG.

V pôdohospodárstve sme pokračovali v boji proti nekalým obchodným praktikám v potravinovom dodávateľskom reťazci a spoločne sme podporili koherentnejší pohľad na biohospodárstvo v rámci iniciatívy BIOEAST, ako aj proces FOREST EUROPE.

Ako hodnotili SK PRES V4 ostatné členské krajiny

Česká republika hodnotí slovenské predsedníctvo vo Vyšehradskej štvorke veľmi pozitívne. Obsahový program slovenského predsedníctva bol s českými partnermi dostatočne vopred konzultovaný aj vzhľadom na zabezpečenie kontinuity s nadväzujúcim českým predsedníctvom. Česká strana oceňuje, že Slovensko dodržalo svoje plány a sľuby zo začiatku predsedníctva a udržiavalo si počas celého predsedníckeho roka pragmatický prístup.

Z pohľadu Česka je významné, že Slovensko sa nesnažilo hľadať nové V4+ formáty s otáznou pridanou hodnotou, ale zameralo sa na stretnutia s tradičnými spojencami, osobitne s Nemeckom a Francúzskom, s ktorými sa Česko aktívne snaží zintenzívňovať svoje vzťahy. Rovnako pozitívne bol vnímaný fakt, že Slovensko sa v duchu sloganu svojho predsedníctva „Dynamický Vyšehrad pre Európu“ snažilo pristupovať k EÚ konštruktívne a hľadať aj iné témy, ako iba migráciu. Pritom je však z českého pohľadu dôležité, že aj pri otázkach migrácie Slovensko dokázalo úspešne držať pozíciu Vyšehradskej štvorky.

Dá sa konštatovať, že českej strane celkovo vyhovoval slovenský prístup k predsedníctvu vo Vyšehradskej štvorke – čiže aktivita v oblastiach, v ktorých sa zhodneme a kde je jasný prínos Vyšehradskej spolupráce, a naopak, zdržanlivosť pri používaní značky V4 v oblastiach, v ktorých majú členské krajiny odlišné pozície.

Peter Weiss, veľvyslanec SR v Českej republike



• „Family foto“ z rozšíreného ministerského zasadnutia krajín V4 a krajín Východného partnerstva 6. mája 2019. Foto: T. Bokor.

• Stretnutie ministrov zahraničných vecí krajín V4 + Turecko 30. apríla 2019. Minister Miroslav Lajčák a jeho turecký kolega Mevlüt Çavuşoğlu (vľavo) počas tlačovej konferencie. Foto: T. Bokor.

• Stretnutie národných vyšehradských koordinátorov v Prahe venované vyhodnoteniu predsedníctva SR 28. júna 2019. Foto: MZV ČR.

EÚ JE PRE VYŠEHRAD CIVILIZAČNÝ PRIESTOR

V priebehu nášho predsedníctva bolo prijatých, respektíve podpísaných 26 dokumentov – spoločných vyhlásení, deklarácií, memoránd a protokolov o porozumení a spolupráci. Vychádzali sme z filozofie, že cieľom vyšehradskej spolupráce nikdy nebolo vytvorenie monolitického bloku, ktorý by si za každú cenu vytváral jednotnú pozíciu k všetkým európskym témam. Práve naopak, v praxi si každá krajina v Bruseli celkom prirodzene presadzuje v európskych politikách svoje národné záujmy. Dokonca sa dá povedať, že už aj v súčasnosti majú krajiny V4 len málo spoločných pozícií na úrovni EÚ. Ako príklad z ostatného obdobia možno uviesť dohodu, týkajúcu sa cieľov klimatickej politiky so zameraním na uhlíkovú neutralitu do roku 2050, ktorú Slovensko, na rozdiel od zvyšku V4, podporilo. Na druhej strane, na regionálnej úrovni jestvuje veľa oblastí, ktoré nás prirodzene spájajú, ako napríklad dopravná infraštruktúra, energetika, zdravotníctvo, kultúra a turizmus, a ďalšie.

V zmysle zakladajúcej Vyšehradskej deklarácie z roku 1991, ale aj následnej Kroměřížskej deklarácie z roku 2004 po vstupe do EÚ, V4 chápeme v prvom rade ako vhodné regionálne fórum na konzultácie a spoluprácu v oblastiach spoločného záujmu. Česká republika, ktorá prevzala predsedníctvo od 1. júla 2019, chce nadviazať na naše výsledky a presadzovať racionálny, pragmatický a konštruktívny prístup k aktuálnym výzvam a problémom krajín V4 i Európy.

Úvahy o nutnosti väčšej emancipácie Slovenska v rámci V4 nie vždy odzrkadľujú realitu vzájomnej spolupráce. Životným, hodnotovým a civilizačným priestorom je EÚ. V4 je pre nás užitočným nástrojom regionálnej spolupráce a konzultačnou platformou, ktorej cieľom by nemalo byť negatívne vymedzovanie sa, ale pozitívne a konštruktívne prispievanie k posilňovaniu európskej jednoty.

Peter Hatiar





Ako hodnotili SK PRES V4 ostatné členské krajiny

Maďarsko hodnotí iniciatívy a výkon nášho predsedníctva vo Vyšehradskej štvorke, ktoré úspešne nadviazalo na maďarské predsedníctvo, pozitívne. Dôležitosť V4 rezonuje v maďarskej zahraničnej politike ako jedna z ústredných tém, ktorá je vnímaná ako dôležitý nástroj na realizáciu regionálnej politiky a presadzovanie zahraničnopolitických záujmov krajiny. Maďarsko za dôležitú považuje spoluprácu v hľadaní spoločných postojov V4 v otázkach nelegálnej migrácie, Istanbulského dohovoru, podpory celosvetového kresťanstva, resp. voľbách vysokých činiteľov do štruktúr EÚ a pod.

Maďarsko oceňuje celý rad významných aktivít a podujatí realizovaných počas SK PRES, zameraných na posilnenie regionálnej spolupráce v rámci V4 a na jej prezentáciu, vrátane aktivít v rozšírenom formáte V4+. Maďarsko má záujem na ďalšom rozvoji vzájomnej spolupráce V4 na všetkých úrovniach, zdržanlivo sa však vyjadruje k spolupráci s novými partnermi vo formáte V4+, ktorá by mala byť na báze pridanej hodnoty.

V budúcnosti je potrebné rátať s tým, že Maďarsko bude v súvislosti so svojimi tendenciami pokračovať vo využívaní značky V4 na prezentáciu svojich partikulárnych záujmov a interpretáciu svojich pohľadov na medzinárodné dianie a značku V4 vedome používať pri vydávaní provládnych interpretácií a stanovísk, týkajúcich sa globálnych záležitostí širšieho regiónu.

Pavol Hamžík, veľvyslanec SR v Maďarsku



Prvýkrát sme predsedali OECD

Rada Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD) na svojom zasadnutí 25. mája 2018 rozhodla, že predsedníckou krajinou na zasadnutí Rady OECD na ministerskej úrovni (MCM) v roku 2019 bude Slovenská republika. Išlo o historicky prvé predsedníctvo Slovenska od vstupu do tejto prestížnej organizácie v roku 2000, ktoré nie je založené na rotačnom princípe členských krajín OECD.

Byť predsedníckou krajinou zasadnutia Rady OECD na ministerskej úrovni znamená riadiť činnosť organizácie počas celého roka (od júna do júna). Hlavnou zodpovednosťou predsedníckej krajiny je zvoliť tému zasadnutia MCM, prizvať si k užšej spolupráci dve krajiny a pripraviť jeho agendu. Zvolili sme si tému „Využitie digitálnej transformácie pre udržateľný rozvoj: príležitosti a výzvy“, čo znamená tému relevantnú pre všetky členské krajiny, s pozitívnym naratívom, viac spájajúcu ako rozdeľujúcu, so zohľadnením anticipovaných výstupov organizácie, ako aj priorít G20 a G7.

PRÍPRAVA A PRIEBEH PREDSEDNÍCTVA

Predsednícke trio sme vytvorili s Kanadou a Južnou Kóreou, čo reflektovalo regionálnu vyváženosť členstva OECD. Slovenskému predsedníctvu sa podarilo viesť inkluzívny a participatívny proces príprav agendy MCM, pričom si zachovalo silné vedenie a jasné vlastníctvo agendy, procesu a výsledkov. Našou ambíciou bolo vytvoriť aktívnu platformu pre ministerský dialóg na dôležité témy, ako digitálne zdaňovanie, zručnosti v digitálnom veku alebo obchod v ére digitálnej transformácie, ako aj zvýrazniť pridanú hodnotu a komparatívnu výhodu OECD. V záujme naplnenia tejto ambície sme, prirodzene, viedli intenzívny dialóg so sekretariátom OECD.

Praktickú dennodennú prácu predsedníctva predstavovala príprava dokumentov na diskusie Rady k téme predsedníctva počas celého roka, ktoré sa stali výstupmi MCM, spracovanie Ministerského vyhlásenia, alebo príprava medzinárodného štandardu v niektorej zo sektorových politík. Úloha predsedníckej krajiny je rozhodujúca a kľúčová pri dosiahnutí konsenzu a vyžaduje si detailné rokovacie zručnosti a odborné skúsenosti (pozn.: predchádzajúcim dvom predsedníctvam sa konsenzus nepodarilo dosiahnuť).

V tomto procese bol od začiatku zaangažovaný predseda vlády SR Peter Pellegrini, neskôr ako vedúci delegácie, ktorej členmi boli podpredseda vlády pre investície a informatizáciu Richard Raši, minister financií Ladislav Kamenický, minister hospodárstva Peter Žiga, ministerka školstva Martina Lubyová, bývalý minister financií Peter Kažimír a štátny tajomník Ministerstva životného prostredia Norbert Kurilla. Všetci predsedali a viedli jednotlivé bloky MCM. Na vytvorenie zázemia doma bola vytvorená Medzirezortná pracovná skupina, vedená Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí SR. Jej členmi boli predstavitelia všetkých rezortov SR zapojených do spolupráce s OECD.

INOVATÍVNE PRVKY NÁŠHO PREDSEDNÍCTVA

Bolo ich niekoľko: prípravy nášho predsedníctva sa oficiálne začali predstavením prvého návrhu anotovanej agendy MCM 2019 (ďalej Agenda) na decembrovej Rade OECD. Predstavil ich predseda vlády SR Peter Pellegrini, ktorý vyzdvihol štyri hlavné diskusné bloky Agendy: úloha vlád pri využívaní výhod a zmierňovaní rizík plynúcich z digitalizácie, úloha pracovných miest a zručností, digitálne riešenia pre dlhodobú udržateľnosť a blahobyt, a napokon digitálny obchod. V januári nasledovala zahraničná cesta podpredsedu vlády a ministra financií SR Petra Kažimíra do Kanady a Južnej Kórey, dvoch podpredsedníckych krajín, kde predstavil ambície nášho predsedníctva.

Podarilo sa nám vhodne využiť sled plánovaných udalostí na styk najvyšších predstaviteľov SR s OECD. V októbri 2018 sa zúčastnil generálny tajomník Angel Gurria na konferencii Tatra Summit a vo februári 2019 navštívil SR pri príležitosti prezentácie publikácie OECD o SR – „Ekonomický prehľad: Slovenská republika 2019“. V marci tohto roka Peter Pellegrini otvoril v centrále OECD v Paríži Digitálny summit OECD, dôležitý najmä z pohľadu spoločnej témy digitálnej transfor-

mácie s témou predsedníctva MCM, ako aj z pohľadu tematického prepojenia týchto dvoch podujatí.

Ďalším inovatívnym krokom bola návšteva veľvyslancov a stálych predstaviteľov OECD v Bratislave v apríli 2019 (tzv. „Field Visit“). Jej cieľom boli tradičné konzultácie generálneho tajomníka a vedenia OECD s predstaviteľmi dvoch poradných výborov OECD pre odbory a privátny sektor a členmi vlády SR, obohatené o prítomnosť veľvyslancov, ako aj o ich aktívnu účasť v diskusiách. Doteraz konzultácie prebiehali v užšom formáte vedenia OECD, predstaviteľov jej poradných orgánov a členov vlády predsedajúcej krajiny MCM. Inovatívnou, až nekonvenčnou bola spoločná digitálna pozvánka premiéra a generálneho tajomníka „à la Matrix“ pre ministrov na zasadnutie MCM.

POLITICKÝ VÝSTUP PREDSEDNÍCTVA

Ambíciou SR bolo prijať spoločné Ministerské vyhlásenie ako výraz spoločnej vízie členov pre mandát činnosti Organizácie, ako aj konkrétne, hmatateľné výstupy MCM 2019 v podobe odporúčaní a správ, ktoré nastavujú globálne štandardy pre tvorbu politík na základe dôkladných analýz, podložených dôkazmi.



Na MCM boli prijaté štyri právne nástroje OECD: Odporúčanie o umelej inteligencii, revidované Liberalizačné kódy, Odporúčanie k pravidlám v boji proti korupcii a za integritu v štátnych podnikoch a Deklarácia o inováciách vo verejnom sektore. Ministerské vyhlásenie MCM bolo doplnené o podrobnejšie Vyhlásenie predsedajúcej krajiny. Krajiny dosiahli všeobecný konsenzus v oblastiach umelej inteligencie, digitálneho zdaňovania, konkurencieschopnosti, v oblasti digitálnej bezpečnosti, súkromia a ochrany osobných údajov, v oblasti digitálnych inovácií pre kvalitnejší život spoločnosti, ako aj globálnych vzťahov a vedenia OECD. Väčšina členov našla prienik aj v oblasti environmentálnych politík, obchodu v digitálnej ére a budúcnosti práce.

Dosiahnutie spoločného Ministerského vyhlásenia je výrazom podpory multilateralizmu, spoločnej vízie členov pre mandát OECD. Po dvoch rokoch MCM bez prijatia vyhlásenia to považujeme za úspech.

PRÍLEŽITOSŤ NA PREZENTÁCIU SLOVENSKA

Slovenské predsedníctvo očarilo aj silnou vizuálnou a gastronomickou prítomnosťou SR v priestoroch OECD. Cieľom bolo zdôrazniť záujem našej krajiny o diskusiu o digitalizácii „tvárou v tvár“. Pod maskotom MCM vo vstupnej hale boli umiestnené televízne obrazovky, prehrávajúce krátke videá o SR, zamerané na históriu krajiny, jej tradície a prírodu, ako aj na predstavenie inovatívnych firiem pôsobiacich v našej krajine. Návštevníci sa tak pohybovali vo virtuálnej realite so zaujímavosťami o Slovensku. Ujali sme sa dizajnu celých priestorov OECD, v ktorých si účastníci mohli pochutnať na slovenských jedlách a osviežiť sa našimi nealkoholickými nápojmi, či kávou.

Digitálnym zážitkom bola večera ministrov vo forme digitálneho table-mappingu, v rámci ktorého sa doslova na taniere ministrov premietali informácie a vizuálne obrazy Slovenska.

Ministerskému zasadnutiu predchádzalo Fórum OECD v dňoch 20. – 21. mája 2019, na tému World in E-Motion. Fórum OECD a MCM sú komplementárne udalosti s tematickým prienikom. SR ako predsednícka krajina MCM bola tento rok na Fóre silne zastúpená tak aktívnou účasťou slovenských subjektov, ako aj vizuálne. Pozvanie prijal primátor Bratislavy Matúš Vallo a zástupcovia viacerých firiem, tretieho sektora a médií.

Zameranie nášho predsedníctva na zasadnutí Rady OECD na ministerskej úrovni bolo pomerne široko koncipované a je teda samozrejmé, že sa týkalo viacerých rezortov vlády SR, ako aj ďalších aktérov – privátneho sektora, akademickej komunity, mimovládnych organizácií. Slová generálneho tajomníka OECD, že Slovensko svojím profesionálnym, efektívnym a zaangažovaným prístupom zanechalo silnú, až historickú stopu, hovoria za všetko. Slovensku sa podarilo prezentovať ako moderná a aktívna krajina, s relevantnými riešeniami pre výzvy medzinárodnej komunity.

Ingrid Brocková, veľvyslankyňa a stála predstaviteľka SR pri OECD



• str. 16: Zasadnutie Rady OECD na ministerskej úrovni (MCM) 22. mája 2019 v Paríži otvorili A. Gurría, generálny tajomník OECD a P. Pellegrini, predseda vlády SR. Foto: OECD/ Julien DANIEL.

• Uprostred: „Family foto“ zo zasadnutia Rady OECD na ministerskej úrovni (MCM). Foto: OECD/Hervé Cortinat.

• Dole: Predsedníctvo bolo výrazom vôle SR zhostiť sa tejto úlohy a takisto výrazom angažovanosti a konštruktívnej spolupráce SR a OECD v rôznych sektorových politikách. Na snímke zľava: R. Raši, podpredseda vlády SR, G. Ramos, riaditeľka kabinetu GT OECD, P. Pellegrini, predseda vlády SR, A. Gurría, generálny tajomník OECD, I. Brocková, stála predstaviteľka SR pri OECD, P. Kažimír, guvernér NBS. Foto : OECD / Victor Tonelli.

Rozprávať sa a hľadať efektívne riešenia



Multilateralizmus, prevencia konfliktov, využívanie dostupných nástrojov na riešenie konfliktov a potreba dialógu. To boli hlavné témy júlovej neformálnej schôdzky ministrov zahraničných vecí účastníckych štátov OBSE. Motto konferencie bolo: „Od minulých aktivít k budúcej prevencii: miesto OBSE pri garantovaní stability v Európe a za jej hranicami.“

JEDINEČNÉ PROSTREDIE PRE DISKUSIU

Ministri sa stretli na Štrbskom Plese 8. a 9. júla, aby otvorene hovorili o výzvach, ktorým OBSE v súčasnosti čelí. Voľba Vysokých Tatier ako miesta schôdzky nebola náhodná. Prostredie slovenských veľhôr malo prispieť k uvoľnenej atmosfére, úplne odlišnej od tej, ktorá tradične vládne počas diplomatických rokovaní. „Takéto neformálne stretnutie v majestátnom tatranskom prostredí pomohlo k tomu, aby mohli kľúčoví aktéri prebrať tie najpálčivejšie témy súčasnosti,“ povedal na úvod stretnutia minister zahraničných vecí a európskych záležitostí Miroslav Lajčák.

Do Tatier pricestovalo dvadsaťtri šéfov diplomacie a jedenásť štátnych tajomníkov účastníckych krajín OBSE. Úradujúci predseda OBSE M. Lajčák kládol dôraz na potrebu skutočného dialógu. „Stretli sme sa tu preto, aby sme sa rozprávali a aby sme hľadali efektívne riešenia,“ vyzdvihol v otváracom príhovore k svojim partnerom. Ako uviedol, stretnutie, na ktoré okrem ministrov zavítalo do 300 delegátov z celého regiónu OBSE, bolo zamerané na skúsenosti z minulosti a budúci potenciál OBSE v oblasti prevencie konfliktov. „OBSE má práve v tejto oblasti tie najsilnejšie nástroje,“ zdôraznil a dodal, že „OBSE je takou potrebnou organizáciou, že keby neexistovala, tak si ju opäť vytvoríme“.

INOVATÍVNA SPOLUPRÁCA AKO PRIORITA

Účastníci tatranského stretnutia diskutovali aj o úlohe OBSE v meniacom sa multilaterálnom prostredí. „Práve dnes, keď sú medzinárodné schémy a pravidlá spochybňované, je úloha multilateralizmu dôležitá viac





ako kedykoľvek predtým," podčiarkol v tejto súvislosti M. Lajčák. Tohtoročné slovenské predsedníctvo v OBSE sa rozhodlo využiť neformálnu schôdzku ministrov na to, aby sa odštartoval politický dialóg na vysokej úrovni o tom, čím sa bude OBSE zaoberať v najbližších mesiacoch a rokoch. Cieľom bolo, aby diskusia bola interaktívna, dynamická a konštruktívna. Moderoval ju sám minister Lajčák. „Našim partnerom sme vopred odkázali, že táto schôdzka je naozaj neformálna a diskusia má byť živá – nechceli sme preto, aby prišli s pripravenými príhovormi, ktoré iba prečítajú, keď na nich príde rad. A to sa nám aj podarilo," uviedol minister.

Diskusia vo Vysokých Tatrách zhodnotila predošlé skúsenosti z práce OBSE, ale aj súčasné výzvy a budúci potenciál organizácie v oblasti prevencie konfliktov. „OBSE má jedny z najsilnejších nástrojov na prevenciu konfliktov, aké môže medzinárodná organizácia mať. V každom prípade, jasným a jednoduchým faktom ostáva, že ich nevyužívame správne," zhodnotil M. Lajčák. Tento odkaz potvrdili mnohí z účastníkov diskusie. Spomenuli viaceré mechanizmy, ktoré má v tejto oblasti OBSE k dispozícii – okrem iného napríklad nástroje v rámci konfliktného cyklu, alebo terénne operácie a inštitúcie. Prítomní rečníci sa zhodli na tom, že nie je potrebné vytvárať nové nástroje, ale skôr vytvoriť politickú vôľu na využívanie tých prostriedkov, ktoré už organizácia má.

AKÁ BUDE BUDÚCA ÚLOHA OBSE?

Diskusia vo Vysokých Tatrách sa týkala aj úlohy Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe v súčasnom dynamicky sa meniacom medzinárodnom prostredí. Prítomní účastníci identifikovali súčasné trendy – od erózie kontroly zbraní až po kybernetické, hybridné a environmentálne výzvy. Vymenili si pohľady na to, ako by sa súčasnému vývoju mohla OBSE prispôsobiť, vrátane spolupráce s Organizáciou Spojených národov a rôznymi regionálnymi organizáciami. Do tejto debaty sa aktívne zapojili aj prítomní najvyšší predstavitelia Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe: jej generálny tajomník Thomas Greminger, vysoký predstaviteľ pre národnostné menšiny Lamberto Zannier, predstaviteľ pre slobodu médií Harlem Désir, šéfka Úradu pre demokratické inštitúcie a ľudské práva (ODIHR) Ingibjörg Sólrún Gísladóttir a predseda Parlamentného zhromaždenia OBSE George Tsereteli.



INTENZÍVNY DRUHÝ POLROK PREDSEDNÍCTVA

Schôdzka ministrov na Štrbskom plese sa konala symbolicky v polčase tohtoročného slovenského predsedníctva v OBSE. To najdôležitejšie nás však ešte len čaká. Druhá polovica predsedníctva predstavuje náročné obdobie doťahovania rozbehnutých vecí. „Sú to týždne a mesiace ďalšej dôslednej práce, ktorá bude vyžadovať kreativitu, hľadanie prienikov a konsenzu," pripomenul M. Lajčák. V tomto období sa v Bratislave uskutoční niekoľko medzinárodných konferencií.

Vrcholným podujatím celého predsedníckeho roka bude Ministerská rada OBSE, ktorá sa uskutoční prvý decembrový týždeň. Pôjde o najväčšie podujatie svojho druhu v moderných slovenských dejinách. Očakávame účasť asi 1300 delegátov a zastúpenie na ministerskej úrovni. Ministerská rada bude reflexiou celoročného úsilia slovenského predsedníctva v OBSE. Uvidíme výsledky našich aktivít v regiónoch OBSE, ale aj takzvanej konferenčnej diplomacie vo Viedni a Bratislave. Doterajšie pozitívne reakcie na našu angažovanosť potrebujeme dotiahnuť do konkrétnych výsledkov v zmysle nášho leitmotívu: „Predsedníctvo orientované na človeka."

Róbert Zoľák

• Str. 18 hore: „Family foto" pred majestátnymi vrcholkami Vysokých Tatier. Foto: T. Bokor.

• Str. 18 a 19: Momentky z neformálnej schôdzky ministrov zahraničných vecí OBSE na Štrbskom plese. Foto: T. Bokor.

Druhá polovica predsedníctva predstavuje náročné obdobie doťahovania rozbehnutých vecí.





Apropo, Chorvátsko...

V tomto článku sa slovo MORE objaví iba tento jediný raz; ambíciou autora je napísať o Chorvátsku bez toho, aby musel spomenúť To-Čo-Netreba-Menovať. Lebo Chorvátsko nie je len o Ňom, hocako vehementne bude s týmto tvrdením nesúhlasiť každoročných pol milióna našincov-dovolenkárov v tejto krajine.







• Každoročne – a od sezóny 2019 už o dva týždne skôr, t.j. od 15. júna – sa podáva našincom pomocná (policajná) ruka: v Trogire a Crikvenici hliadkujú spolu s chorvátskymi policajtmi aj tí naši.

• Jednou z najsmutnejších udalostí roka je veľký novembrový pochod ulicami Vukovaru, mesta, ktoré bolo najviac skúšané vo vojne 90. rokoch, o čom svedčia dodnes zachované diery po guľkách a šrapneloch v múroch budov.

• S príkazmi a zákazmi si mnohí Chorváti očividne hlavy príliš nelámu. A to rovno pod bedlivým okom polície...

APROPO, DOVOLENKÁRI...

Ak platí, že opakovanie je matkou múdrosti, tak jej otcom by malo byť zapisovanie za uši. Lebo, nuž, niektoré pravdy môžete opakovať donekonečna. Ako napríklad tú, že do zahraničia sa jednoducho neslobodno vypraviť bez platného cestovného dokladu, čo platí pre každého občana, nezávisle na veku. Hádzať na dieťa bez pasu na zadnom sedadle automobilu deku a ukrývať ho pred ostrozrakom hraničiarov je veľké NIE NIE. Rovnako tak by zrejme na všetkých plážach mali byť osadené výstražné tabule, že keď má človek viac ako 25 rokov a neprekypuje práve zdravím, nech si radšej dvakrát rozmyslí prv, než po dvoch hodinách strávených na slnku +38 °C skočí hlavičku do Toho-Čo-Netreba-Menovať, ktoré má o polovicu menej. Stupňov. A občas, v zátokách, aj centimetrov. Kardiológovia aj traumatológovia na urgentných príjmoch v nemocniciach na pobreží by vedeli rozprávať...

A aj psychológovia, ktorým si vylievajú srdce mládenci zlomených sŕdc, čo sa po akože náhodnom zoznámení a zbližovaní na pláži s mladými krásnymi dievčatami zobudili ráno bez peňaženiek, mobilov, dokladov a s pachuťou v ústach. Ešteže im aspoň spomienky na improvizované rande zostali. Nuž, aj tu platí, že ak je niečo príliš pekné na to, aby to mohla byť pravda, tak to asi pravda nebude...

APROPO, IMPROVIZÁCIA...

V Chorvátsku si (časom) navyknete na to, že dohodnuté termíny sú orientačné a nikto sa tým nevzrušuje. Na dohodnutú schôdzku meška obchodný partner v pohode pol hodiny, objednaný majster na akútnu opravu práčky meška aj deň či dva, rekonštrukcia domu či prístupovej cesty sa predĺži o šesť mesiacov, stavba objednanej a zálohovo zaplatenej námornej lode aj o tri roky.

Chorvátsko bude v prvej polovici roku 2020 predsedať Rade EÚ. Termín plánovaného dokončenia stavebných úprav na budove, v ktorej má sídliť HR PRES v Záhrebe, je december 2019... Nikto si však nad tým príliš hlavu neláme: povestné nema problema by mohlo byť pokojne ústredným sloganom nielen predsedníctva, ale vlastne akejkoľvek tunajšej aktivity. A ak sa predsa len nejaký problém objaví, situáciu zachráni improvizácia, pokrčené plecia a úsmev: no bóóóže, stalo sa.

APROPO, RODINA...

Rodina je (vraj) základná bunka spoločnosti. Niekde to platí viac, inde menej. Do rodiny vás radi ubytujú Tam-Kde-To-Netreba-Menovať, niekedy za vás zaplatia pobytovú daň štátu, inokedy nie. Podľa chuti a miery rizika, ktoré je ochotný vlastník danej nehnuteľnosti vziať na seba. Rodinné podniky fungujú v poľnohospodárstve, vinárstve, hotelierstve, reštauráciách. Rodinnými väzbami je popretkávaná naprieč ekonomika aj lokálne samosprávy.

Mimochodom, aj v tomto smere máme veľa spoločné. Obava zo straty rodinného patriarchátu spôsobila odpor (časti) verejnosti proti Istanbulskému dohovoru o predchádzaní násiliu na ženách a domácemu násiliu a o boji proti nemu. Aj tu sme si podobní. Chorvátski zanietení však išli ešte ďalej a zorganizovali petíciu za zrušenie rozhodnutia parlamentu, ktorým sa predmetný dokument ratifikoval. Nevyšlo: ukázalo sa, že niektoré podpisy na hárkoch neboli regulárne. To sa stáva. That´s life. C´est la vie.

APROPO, CUDZIE JAZYKY...

V Chorvátsku sa v princípe dohovoríte všade. Niekde angličtinou, na severnom pobreží aj taliančinou, menej francúzštinou, naveľa-naveľa aj po slovensky. Otrepané vtipnôstky o chorvátskych výrazoch pre nápoje, kohúta a niektoré ďalšie opakovať nebudem. Tým jedincom, ktorí sa už fakt ani po slovensky Tam-Kde-To-Netreba-Menovať nedohovoria, sa každoročne – a od tohtoročnej sezóny už o dva týždne skôr, t.j. od 15. júna – podávala pomocná (policajná) ruka: v Trogire a Crikvenici hliadkovali spolu s chorvátskymi policajtmi aj tí naši. To však nijako nezbavuje dovolenkárov povinnosti dodržiavať pravidlá cestnej premávky, a vôbec, zákony platné v krajine. Desiatky prípadov, v ktorých naši policajti každoročne riešia nespratníkov, sú dôkazom, že to treba prízvukovať stále.

APROPO, DOPRAVA...

Hoci autor precestoval Európu a Severnú Ameriku krížom-krážom, a ďalšie 2 kontinenty navštívil opakovane, nikde mu na cestách nešlo toľkokrát o zdravie (fyzické aj psychické) ako práve v Chorvátsku. Zabudnite na Paríž, Rím, Moskvu či New York. V Záhrebe som už trikrát pri vychádzaní z budovy veľvyslanectva len tak-tak unikol o vlások zraneniu pod kolesami rútiaceho sa bicyklistu. Na chodníku, pochopiteľne. Z mne neznámych dôvodov si totiž myslia, že majú pred chodcami prednosť, čo dávajú na známosť zúrivým cinkaním a demonštratívnym odfrkávaním.

Aby sa chodci pred nájazdmi dvojkolesových dobyvateľov chodníkov necítili menejcenní, kompenzujú si to voči automobilistom na priechodoch, na ktoré vstupujú bezohľadne a bez ohľadu na to, či ich v premávke môže niečo ohroziť alebo nie. Na počudovanie, „smrťákov“ býva na zebrách málo, zato pokrivených nárazníkov habadej.

Vodiči automobilov (osobných, nákladných, ale aj autobusov) si frustráciu z nedisciplinovaných chodcov zase vyrovnávajú tým, že odstavia vozidlo na štyri smerovky kdekoľvek, aj uprostred frekventovanej hlavnej cesty, a pokojne si odídu do kaviarne na kávu, či na niečo pod zub. A nikto s tým nič ne(u)robí.

APROPO, POD ZUB...

V našich končinách je pomerne rozšírený mýtus, že všade na území krajín bývalej Juhoslávie (aby sme sa vyhli termínu Balkán, lebo Chorváti tvrdia, že oni na Balkán nepatria a sú na takúto nálepku háklivý) je národným jedlom čevapčići či ražnići. Chorvátsko však historicky patrilo do toľkých ríš a pod toľko rôznorodých vplyvov, že grilované mäso – mleté i nie – je len jednou zo súčastí jeho národnej kuchyne. Rakúska vyprážaná „šnicľa“ so zemiakmi, fašírka a kelový „čušpajz“ (pre neznalých nemčiny: Zuspeise, prívarok) sú rovnako súčasťou národného menu ako guláš, štrúdle, a v oblasti Kde-To-Netreba-Menovať, samozrejme, ryby a príslušné potvory.

Vo veľkých mestách (ale postupne už aj v tých menších) dávajú domáci pred reštauráciami prednosť pekárňam. Je ich požehnane, vo väčších mestách na každej väčšej ulici či námestí minimálne jedna. Domáci ich využívajú ako stánok rýchleho občerstvenia – obed zvyčajne pozostáva z bureku, pečiva alebo obloženého sendviča. Jedia po ceste, prsty si utierajú do papierových servítok, alebo len tak do nohavíc.

APROPO, RÍŠE...

Chorvátsko vyhlásilo nezávislosť od SFRJ (Socialistická federatívna republika Juhoslávia) rozhodnutím svojho parlamentu 25. júna 1991. Nasledoval ozbrojený konflikt, ktorý odštartovala vzbura časti srbského obyvateľstva v Chorvátsku a skončila ho (smutne) známa operácia Búrka, v ktorej chorvátske vojenské a policajné oddiely vytlačili vzbúrencov a opäť ustanovili kontrolu nad svojim teritóriom (s výnimkou oblasti východnej Slavónie). Už od počiatkov svojej samostatnosti sa Chorvátsko, vtedy pod vedením Franja Tudjmana, netajilo ambíciami stať sa súčasťou euroatlantického spoločenstva – do NATO bola krajina prijatá v apríli 2009, do EÚ vstúpila 1. mája 2013.









- Koľko rečí vieš, toľkokrát si – fotografom. Alebo: keď už nevieš, kam z konopí...
- Letisko v Dubrovníku rekonštruovali a rozšírili (aj) z prostriedkov EÚ. Ako vidno, rátalo sa s využitím rozmanitých dopravných prostriedkov...
- Slováci sú v Chorvátsku organizovaní, majú politické zastúpenie v parlamente, svoju strešnú organizáciu Zväz Slovákov a 15 lokálnych organizácií Matice slovenskej.
- Pekární je požehnane, vo väčších mestách na každej väčšej ulici či námestí minimálne jedna.

Na dovŕšenie eurointegrácie potrebuje Záhreb ešte dve pozvánky: do Schengenu a do eurozóny. Dosiahnuť oba ciele si stanovila vo svojom mandáte súčasná chorvátska vláda vedená Andrejom Plenkovićom. Paradoxne, ambicióznejší cieľ – prijatie eura, je bližšie: Chorvátsko už splnilo všetky požadované maastrichtské kritériá (verejný dlh, inflácia, deficit štátneho rozpočtu...) a 4. júla tohto roka oficiálne požiadalo o vstup do predsiene eurozóny, ktorým je mechanizmus ERM II. Podľa ministra financií Zdravka Marića aj guvernéra Národnej banky Borisa Vujčića sa s prijatím eura ako meny ráta najskôr v roku 2023.

V otázke Schengenu je to o poznanie zložitejšie: Európska komisia síce uznala pokrok Chorvátska a vynaložené úsilie, ale rovnako tak adresovala Záhrebu celý rad odporúčaní, kde musí urobiť viac pri ochrane hraníc pred ilegálnymi vstupmi. Chorvátsko má najdlhšiu pozemnú hranicu so štátmi mimo EÚ – Srbskom a Bosnou a Hercegovinou v dĺžke viac ako 1200 kilometrov. Na mnohých miestach je táto hranica „zelená“, t.j. bez bariér, s množstvom poľných ciest, ktoré ani nie sú na mapách. Navyše, ako v poslednom čase takmer bez výnimky pri všetkých otázkach, týkajúcich sa rozširovania európskych štruktúr, mnohé bude závisieť na (politickej) vôli vnútri Únie, čo nie je v tejto chvíli ani zďaleka garantované. A tak sa turisti – aj tí zo Slovenska – zrejme ešte nejaký čas budú musieť, najmä v lete, obrniť trpezlivosť ou a toleranciou v kolónach na hraničných priechodoch so Slovinskom a Maďarskom.

APROPO, TOLERANTNOSŤ...

Niektorí akoby nechceli (nevedeli?) pochopiť, že existuje tenká červená čiara medzi patriotizmom a nacionalizmom; že jedinec či skupina môže ľúbiť svoju vlasť či národ a mať v úcte ich tradície a symboly, a zároveň nemusí nenávidieť inakosť.

Tri príklady z prvého polroka 2019 za všetky, alebo toto tak ľahko nevymyslíš. Študent v meste Zadar horúcim zapaľovačom ociachoval plece svojej spolužiačky do tvaru písmena „U“ s poznámkou: „Tak, a teraz môžeš smelo o sebe hovoriť, že si ustaša...“ Partia výrastkov zaútočila v Splite palicami na vodnopólistov belehradského klubu Crvena zvezda len preto, lebo sa po meste producírovali v dresoch cudzieho klubu, čo sa považuje za priestupok proti nepísaným fanúšikovským pravidlám. Jeden z vodnopólistov si dokonca musel zachrániť život skokom do mora – vo februári! V mestečku Supetar na ostrove Brač podnapitá skupinka futbalových fanúšikov prepadla na ulici a surovo zbila troch mladíkov z oblasti Slavónie a dievča z Varaždinu preto, lebo sa obrátili, keď započuli výkrik: „Kde sú tu Srbi?“ Požiarnik-dobrovoľník, ktorý sa nešťastníkom poponáhľal na pomoc, utŕžil za svoju snahu zlomeniny a skončil v nemocnici.

Útočníci boli vo veku 20 až 22 rokov, a teda vojnu na Balkáne nezažili, nenávisť voči Srbom nečerpali z vlastných skúseností. Pravdu má George Orwell, keď vraví, že krik a lži a nenávisť počujete vždy z úst tých, ktorí nebojujú. V tomto kontexte by sa žiadalo dodať: a ani nikdy nebojovali.

APROPO, FUTBAL...

Futbal je v Chorvátsku čosi ako mayské božstvo. Je uctievaný, ľudia sa mu klaňajú, nosia mu obety. Keď hrala „šachovnicová“ reprezentácia 15. júla 2018 finálový zápas s Francúzskom na MS v Rusku, v celej krajine sa zastavil život. Nejeden majiteľ baru či pivárne vám teraz s odstupom roka potvrdí, že je tak vlastne aj trochu rád, že Chorvátsko nevyhralo. Lebo oslavy – napriek prehre 4:2 – boli také bujaré, že sa pamätajú dodnes.

Na hlavnom námestí v Záhrebe uvítalo kapitána Luku Modrića a spol. vyše 150 000 ľudí, ďalšie desiatky tisíc boli natlačené ako sardinky v okolitých uliciach, na letisku, aj na hradskej, ktorou sa pomaličky posúval autobus s reprezentáciou – cesta z letiska, ktorú bežne prejdete za 40 minút, mu trvala bezmála 5 hodín... V uliciach chaos, v hlavách alkohol, v srdciach nefalšovaná emócia hrdosti. Dozvuky toho víťazného futbalového ošiaľu sa ešte aj po roku vznášajú nad krajinou, a to aj napriek tomu, že chorvátska reprezentácia už viackrát v medzištátnych zápasoch prehrala – najhoršie v septembri 2018, keď jej to v Lige národov „natreli“ Španieli 6:0.





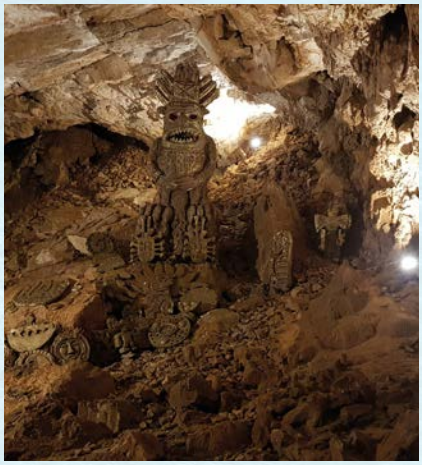


• Futbal je v Chorvátsku ikonou, a futbalový fanúšik sa za svoj klub bude biť do krvi. Tej protivníkovej...

• Bývalej ministerke zahraničných vecí a európskych záležitostí Chorvátska, dnes už generálnej tajomníčke Rady Európy, možno prívesok Good Idea Slovakia! prinesie šťastie v novej funkcii. Každopádne si ho z rúk veľvyslanca SR Petra Suska prevzala s úsmevom.











• Vodiči automobilov si frustráciu z nedisciplinovaných chodcov kompenzujú odstavením svojho tátoša na štyri smerovky kdekoľvek, aj uprostred frekventovanej hlavnej cesty..

• Turistický vláčik odvezie návštevníkov ostrova Veliki Briuni aj na miestne safari, kde sú hlavnými atrakciami slon, zebra, zebu, a prítulná ovca Jana.

• Filmová rekvizita v krasovom štýle v jaskyni Vrelo v národnom parku Severný Velebit. Zostala tu po filmároch nakrúcajúcich pred dvoma rokmi remake Winnetoua.

• Folklór môže mať veľa podôb. Vrátane majstrovského umenia pretvárania obyčajných drevených paliet na umelecké diela.

Futbalový ošiaľ sa netýka len reprezentácie, a zďaleka nejde len o eufóriu: vždy, keď sa v lige či pohári stretnú v derby nezmieriteľní rivali Dinamo Záhreb a Hajduk Split, ide o život. Doslova. Tečie krv a zábery z tribún a okolitých ulíc (pred i po zápase) pripomínajú vojnovú zónu. Klub fanúšikov Hajduku, tzv. Torcida, je najstarším v Európe, pôsobí nepretržite od roku 1950, má svoje neformálne vedenie, hovorcu, sociálne siete, aj zástup právnikov, ktorých úlohou je „vysekať“ zadržaných ultras spoza mreží. Je to profesionálne fungujúca organizácia, ktorá má svoje nepísané pravidlá a kódex. Hlásia sa k nej aj fanúšikovia Hajduku zo Srbska, Anglicka, Španielska, Japonska, Ruska a ďalších krajín. O Slovákoch, ktorí by boli členmi Torcidy sa nehovorí.

APROPO, SLOVÁCI...

V oblasti východného Chorvátska žije gro z celkového počtu cca 5000 občanov Chorvátska, ktorí sa hlásia k príslušnosti k slovenskej národnostnej menšine. Slováci sú tu organizovaní, majú svoje politické zastúpenie na celoštátnej úrovni v chorvátskom parlamente prostredníctvom voleného poslanca za slovenskú a českú menšinu, svoju strešnú organizáciu Zväz Slovákov a 15 lokálnych organizácií Matice slovenskej. Financovaní sú priamo z chorvátskeho štátneho rozpočtu na základe projektovej schémy. V roku 2018 prispel chorvátsky štát na projekty a aktivity organizácií slovenskej národnostnej menšiny celkovo sumou viac ako 12,2 miliónov HRK (cca 1,6 mil. eur).

Okrem toho z kapitol chorvátskeho Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka a Ministerstva regionálneho rozvoja financovali výstavbu, resp. modernizáciu základných a materských škôl v obciach Jelisavci a Punitovci. V projektovom financovaní, kde sa miestne samosprávy uchádzajú o prostriedky v tendroch jednotlivých ministerstiev, sa podarilo zabezpečiť cca 250 000 eur na výstavbu Slovenského domu v obci Josipovac Punitovački, na dostavbu Slovenského domu v obci Jurjevac Punitovački a ďalšie. Slovenská menšina každoročne žiada Úrad Slovákov žijúcich v zahraničí o dotácie na svoju činnosť v rôznych oblastiach pôsobenia. Ide najmä o podporu účasti na folklórnych festivaloch, vlastnú umeleckú tvorbu a podobne.

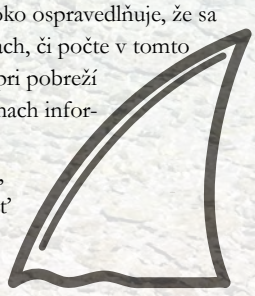
APROPO, FOLKLÓR...

Politický folklór je súčasťou každodenného života. Budúci rok je – rovnako ako u nás – aj v Chorvátskej republike volebný. Najprv na stranníckej úrovni (vládnuca Chorvátska demokratická únia – HDZ) a následne aj generálne, keď voliči rozhodnú o zostave ďalšieho, jubilejného desiateho chorvátskeho parlamentu – Saboru. Na sklonku roka 2019 čakajú krajinu prezidentské voľby a už teraz je jasné, že o kolorit nebude núdza: o kreslo hlavy štátu sa uchádza – popri súčasnej prezidentke Kolinde Grabar Kitarović – 1. bývalý chorvátsky premiér; 2. skladateľ a spevák; 3. sudca a čerstvo zvolený europoslanec; 4. bývalá šéfka Úradu pre riešenie konfliktov záujmov a ďalší. Každý z nich má svoju politickú podporu i agendu a o minikonflikty nie je núdza, zatiaľ najmä na sociálnych sieťach. Dá sa však predpokladať, že s postupujúcim časom, resp. blížiacim sa termínom decembrových volieb, bude prihorievať.

Cenu za najlepší (politický) folklórny výkon doteraz si však odnáša antisystémová strana Živi zid (Živý múr), v ktorej sa o jeden mandát vo voľbách do Európskeho parlamentu pobili členovia predsedníctva takým spôsobom a s takou vervou, až sa im rozpadlo nielen vedenie strany, ale aj poslanecký klub v parlamente. Paradoxne tak volebný úspech môže stranu priviesť k dokonalej marginalizácii.

APROPO, TO-ČO-NETREBA-MENOVAŤ...

Autor sa čitateľovi, ktorý dočítal tieto riadky, hlboko ospravedlňuje, že sa nedozvedel ani „ň“ o najlepších letoviskách, plážach, či počte v tomto roku zaznamenaných prípadov výskytu žralokov pri pobreží Chorvátska. Jediným dôvodom je, že o týchto témach informujú všetky ostatné tlačené i elektronické médiá v Chorvátsku aj na Slovensku mierou vrchovatou, a tak už autor považoval za redundantné opakovať stokrát opakované. Ako by povedal Edgar Alan Poe: Nevermore.



Peter Susko, veľvyslanec SR v Chorvátskej republike

• Fotografie k článku: autor.



List z Nikózie

Ako Bratislava nie je celé Slovensko, tak ani Nikózia nie je celý Cyprus. Okrem toho, že ide o jediné rozdelené hlavné mesto v Európskej únii, keďže jeho severná časť leží v Turkami okupovanej časti ostrova, je v ňom výrazne vyššia denná teplota a ovzdušie je o poznanie suchšie ako na pobreží. Nemálo zahraničných diplomatov si neraz povzdychne, prečo, preboha, sa Cyperčania nerozhodli zriadiť hlavné mesto v niektorom z pobrežných miest, dnes vyhľadávaných turistických destinácií v Larnake, Limassole alebo napríklad Pafose, ktoré bolo kráľovským mestom už v dávnych časoch?

Všetko má svoje výhody aj nevýhody aj na tomto ostrove, ktorý v turistických sprievodcoch najčastejšie dostáva prívlastok „Afroditin“, teda ostrov zasľúbený bohyni lásky a krásy. Predkovia dnešných obyvateľov ostrova vedeli, prečo srdce krajiny musí biť práve tu v Nikózii. Bez toho, aby som zabiehal do dávnej histórie a nudil čitateľa opisom z kníh, najväčšiu zásluhu na pozícii Nikózie treba pripísať Byzantíncom, príslušníkom lusignanskej dynastie a potom zrejme bohatým Benátčanom, ktorí v stredoveku dobudovali neuveriteľné labyrinty opevnení takmer vo všetkých významnejších bodoch ostrova, na obranu pred dobyvateľmi prichádzajúcimi zo všetkých svetových strán, najmä však z Osmanskej ríše. Hneď aj dodám, že zrejme nikde inde na svete nie sú stopy po unikátnej vojenskej architektúre stredoveku zachované v takom pozoruhodnom stave ako práve na Cypre. A asi najviac vo Famaguste, v tých časoch najbohatšom meste ostrova.



Vráťme sa ale do prítomnosti a opustime hlavné mesto vo vnútrozemí, uprostred úrodného údolia Mesaoria. Vždy sa teším, keď začne opadať ošiaľ turistickej sezóny a z ulíc sa vytratia rentované vozy turistov zo zahraničia, a môžem v dobrej nálade križovať cyperský vidiek, robiť si zastávky na ovocných a zeleninových trhoch, počúvať virvar hlučných trhovníkov, objavovať drobné pamiatky, ktoré v knihách nenájdete. Alebo jednoducho sa iba zastaviť na dedinskom námestíčku, sadnúť si na pravú cyperskú kávu, vychutnávať si ju v tieni olivovníkov a rohovníkov – mimochodom ich plody sa nazývajú svätojánsky chlieb – a pritom sledovať skúmavé pohľady domácich.

Najradšej križujem dediny v pohorí Troodos, ktoré mi pripomína moje obľúbené kopce v španielskej Extremadure z môjho predchádzajúceho vyslania. V 19. storočí význam tejto časti vnútrozemia pochopili britskí kolonizátori, ktorí si letné sídla začali budovať v Platres, dnes víkendovom stredisku Limassolčanov. Hornatý ráz ostrova zahraniční návštevníci nevedia na prvý raz oceniť, možno si ho zo zlatistých pláží ani nevšimnú. Nezazlievam im to, všetko chce svoj čas. Vzhľadom na malú rozlohu ostrova vzdialenosti síce nie sú veľké, cesty do kopcov sú ale kľukaté, pritom však výborne udržiavané (kiež by u nás cesty druhej a tretej triedy mali takú kvalitu!) a vedia šoféra unaviť, ako sa vraví, na smrť. Napriek tomu sa môže stať, že sa dostanete na koniec dediny, z ktorej cesta už ďalej nevedie, alebo zablúdite do niektorého kláštora, ste na „konci sveta“ a musíte sa vrátiť. Výhľad do údolí a z niektorých miest až na pobrežie však stojí za to.

Olympos, najvyšší končiar pohoria a celého ostrova sa dotýka hranice dvoch tisíc metrov, pričom toto prevýšenie môžete do hodiny prejsť z ktoréhokoľvek konca. Počas poslednej zimy sa tu navalilo toľko snehu, že som mal problém dostať sa do rovnomennej horskej dediny, odkiaľ vedú značkované turistické cesty po Troodose. Avšak nie kvôli snehu na vozovke, ale pre šoférov áut, ktorí chaoticky popri ceste zastavovali a s celými rodinami vybiehali do závejov a rojčili, akoby sa s týmto úkazom stretli po prvý raz v živote. Niektorí si dokonca priviezli so sebou aj vozík a odvážali sneh... Je pravda, že posledná zima bola výnimočne štedrá na zrážky, miestni hospodári sa tešili, že vody bude zase na pár rokov, a cudzinci zo severu Európy, vrátane niektorých Slovákov, využili podmienky, aby si pod Olymposom, na jedinom upravovanom lyžiarskom svahu so sedačkou, obnovili radosť z tohto zimného športu.







Moje putovanie po cyperskom vidieku musím zakaždým spojiť aspoň s jednou návštevou byzantského kostola. Stopy po byzantskej kultúre ma jednoducho fascinujú. Sú také výnimočné a zachovalé, že keby bolo na mne, nelákal by som cudzincov na krásne pláže, ale na skvosty uchovávané pod vrstvami omietok a malieb. Na zozname kultúrneho a historického dedičstva UNESCO je desať byzantských kostolov z Cypru, najväčšiu historickú hodnotu má asi sedem z nich.

Tie najvzácnejšie boli postavené v 11. a 12. storočí z kameňa, na prvý pohľad vyzerajú ako stodoly alebo nízke sedliacke domy, majú však dvojitú strechu. Stačí prekročiť prah a omráčia vás nesmierne bohaté nástenné maľby s náboženskými motívmi byzantskej tradície. Najradšej sa vraciam k dvom z nich, ku kostolu v Asinou pri dedine Nikitari a potom ku kostolu sv. Mikuláša neďaleko horského strediska Kakopetria. Cyperčania ich poznajú ako „Panagia Forviotissa" a „Panagia Agios Nicolaos tis Stegis".

V Asinou sú byzantské fresky v neuveriteľne zachovalom stave, niektoré z nich sa datujú do 12. storočia. Tento kostol patril k rozsiahlemu kláštoru, ktorý fungoval až do 16. storočia, ale nezachoval sa až do dnešných dní. Založil ho syn cyperského vojvodu Nikiforos Magistros okolo roku 1105, čo sa dá vyčítať aj z jednej z nástenných malieb.

Do kostola sv. Mikuláša však chodievam ešte častejšie, lebo neďaleké malebné mestečko Kakopetria s dobre zachovalou drevenou horskou architektúrou, navyše vždy svieže vďaka výdatnej horskej rieke a zelenému údoliu, nemôže vynechať žiaden z mojich hostí. Jedno jarné ráno som kostol navštívil práve v čase, keď sa v ňom rozkladali reštaurátori, počas prestávky na desiatu na chvíľu na mňa zabudli a ja som mohol obdivovať odkryté omietky, ktoré vydávali svedectvo o zručnosti neznámych gréckych majstrov už od 11. storočia. Na niektorých miestach sa nachádzajú až tri vrstvy nástenných malieb z rôznych období. To sa inde nevidí.

Troodosu treba ďakovať za tieto dary. Nedostupnosť končiarov uchránila cyperské pravoslávie, tradície ortodoxných veriacich, ale najmä ich božie stánky a vzácne pamiatky v nich. Horstvo však ponúka ďaleko viac. Na južných úbočiach, kde sa kopce zvažujú k Limassolu, sa darí vinnej réve. Miestne vína sú lahodné, a nielen iba z okolia Omodosu, ako by vás o tom chceli sprievodcovia presvedčiť. Vinárov zrejme nahnevám, ale z cyperských mokov mám najradšej čerstvú šťavu z pomarančov, keď začína sezóna ich zberu. A z jedál asi všetko. Na Cypre sa naozaj dobre varí a ešte lepšie konzumuje, všetko je tu čerstvé, pestré a chutné, plné vôní byliniek a iných prísad. Syr halumni vyrábaný z troch druhov mlieka a humus tu kraľuje nad predjedlami, jahňacina je asi najvoňavejšia, akú som v živote jedol, a zemiaky nemajú vo svete žiadnu konkurenciu...

Takže, naozaj, Cyprus nie je iba o desiatkach pláží so značkou „Blue Flag". Tam hore, v kopcoch Troodosu pochopíte, kde je najväčšie bohatstvo ostrova.

Ján Škoda, veľvyslanec SR v Cyperskej republike





- Str. 24: Veľvyslanec Ján Škoda.
- V strede: Vynikajúca voňavá jahňacina s cyperskými zemiakmi.
- Dole vľavo: V polovici apríla je pod Olymposom sneh aj na lyžovanie.
- Dole vpravo: Fresky byzantských umelcov v Asinou.
- Str. 25: Tradičná dedina v cyperských horách. Foto: Shuttesrstock.com.
- Vľavo: Kostol sv. Mikuláša pri Kakopetrii.
- Vpravo: Veľvyslanec J. Škoda s príslušníkmi slovenskej misie UNFICYP.

Ostatné foto: Archív J.Š.

Na vrchole globálnej bezpečnostnej architektúry



Bezpečnostná rada OSN. Za stôl v tvare podkovy zasadá 15 členských krajín OSN, piati z nich sú stáli členovia – víťazné mocnosti druhej svetovej vojny – a desať štátov je volených na dvojročné obdobia.

• Historická snímka delegácie ČSR na rokovaní o Charte OSN v San Franciscu v roku 1945. Štvrtý sprava je minister zahraničných vecí Ján Masaryk, vedľa neho (piaty sprava) je slovenský diplomat Ján Papánek, neskôr prvý stály predstaviteľ ČSR pri OSN. Foto: UN Photo.

Nielen v diplomatických kruhoch sa zvykne hovoriť, že Valné zhromaždenie Organizácie Spojených národov (OSN) je svedomím medzinárodného spoločenstva. Je to najreprezentatívnejší medzinárodný orgán na svete, jeho rezolúcie však nie sú právne záväzné. Na druhej strane, Bezpečnostnú radu OSN (BR OSN) by sme mohli prirovnať k zrkadlu geopolitických záujmov popredných svetových mocností. Rezolúcie BR OSN sú považované za medzinárodné právo, avšak ich prijatie môže zablokovať ktorýkoľvek zo stálych členov uplatnením práva veta.

ZÁKLADOM BOLA EFEKTIVITA ROZHODOVANIA

Už počas písania Charty OSN v roku 1945 v San Franciscu sa ústrednou témou diskusií nového mierového projektu stalo vytvorenie medzinárodného orgánu, ktorý bude schopný prijímať dostatočné rýchle a efektívne rozhodnutia, potrebné pre zabránenie vzniku ďalšieho svetového konfliktu. Táto úloha bola zverená Bezpečnostnej rade OSN. Už na počiatku bolo zrejmé, že najmä z dôvodu potreby efektívneho rozhodovania rada bude mať menší počet členov a ponechá si v rámci rozhodovacích procesov určitú autonómiu od Valného zhromaždenia (VZ OSN) a ďalších hlavných orgánov OSN. Vychádzajúc zo skúseností Ligy národov, ktorá po 1. svetovej vojne ako organizácia zlyhala v prevencii svetového konfliktu, zakladatelia OSN vložili do kompetencií BR OSN väčšiu zodpovednosť, a to v podobe udelenia exekutívnych právomocí, vrátane schválenia použitia sily a uvalenia sankcií.

Mimoriadne citlivou otázkou boli podmienky uplatnenia práva veta, čiže možnosti zablokovania akéhokoľvek rozhodnutia BR OSN jedným z jej piatich stálych členov (tzv. krajiny P5). Po intenzívnych diskusiách sa delegáti napokon zhodli, že právo veta bude možné uplatniť len pri substantívnych rezolúciách BR OSN, avšak nie pri procedurálnych. Napriek vážnym námietkam niektorých krajín voči príliš veľkej koncentrácii moci do rúk krajín P5 a de facto spôsobeniu možnej patovej situácie, ak by prípadný konflikt vypukol práve medzi týmito štátmi, víťazné mocnosti „veľkej päťky“ trvali na takomto aranžmáne.

VÝVOJ SI VŽDY VYŽADUJE AJ KOMPROMISY

Určitým kompromisom bolo ustanovenie, vložené do bodu 3 článku 27 Charty OSN, ktoré hovorí o tom, že ak je niektorý člen BR OSN súčasťou sporu, o ktorom sa pojednáva, pri substantívnych rozhodnutiach BR OSN by sa v danej otázke mal „zdržať hlasovania“.

Až neskôr sa v praxi ukázalo, že dané ustanovenie nie je dostatočnou zárukou voči zmieneným obavám niektorých, najmä menších krajín. Napokon, priamu skúsenosť s nemožnosťou uplatnenia už spomínaného bodu 3 článku 27 Charty OSN malo aj Československo v rokoch 1948 a 1968, kedy boli rezolúcie k prešetreniu februárových udalostí a stiahnutiu vojsk Varšavskej zmluvy z územia Československa vetované zo strany Sovietskeho zväzu.

Rezolúcie BR OSN môžu teoreticky zablokovať aj volení členovia, ide o tzv. teoretické právo veta. Každá rezolúcia BR OSN si na prijatie vyžaduje väčšinu hlasov aktuálnych členov. Do roku 1965, keď mala BR OSN iba 11 členov, požadované kvórum bolo 7 hlasov. To znamená, že ak sa aspoň 5 nestálych členov dohodlo na nepodporení rezolúcie, dokázali ju takýmto spôsobom zablokovať.

Keď bola v júni roku 1945 podpísaná Charta OSN, mnohé z jej ustanovení boli upevnené a ustálené až praxou. Vtedajšia BR OSN bola celkom odlišná od tej súčasnej, či už ide o členstvo, alebo aj témy a frekvencie zasadnutí. Až do roku 1965 mala BR OSN len 11 členov, 5 stálych a 6 volených. Od roku 1965 až do dnešného dňa má BR OSN 15 členov, 5 stálych (ide o krajiny, ktoré sú okrem iného aj ako jediné držiteľmi jadrových zbraní v súlade s medzinárodným právom) a 10 volených. Na rozdiel od VZ OSN, ktoré má ustálený rokovací poriadok, zasadnutia BR OSN sú vedené len na základe provizórneho rokovacieho poriadku, ako aj neformálneho dodatku, tzv. Nóty 507, známej aj ako „zelená kniha“. V súčasnosti je na prijatie akejkoľvek rezolúcie potrebných 9 podporných hlasov, takže 7 nestálych členov môže vo vzájomnej koordinácii zablokovať akúkoľvek rezolúciu.

ČESKOSLOVENSKO A SLOVENSKO NA PÔDE BR OSN

Československo bolo členom BR OSN dvakrát, a to v rokoch 1964 (zdieľané 2-ročné obdobie s Malajziou) a 1978 – 1979. Počas týchto rokov získavala vtedajšia Československá socialistická republika cenné diplomatické skúsenosti a aktívne sa podieľala na dôležitých rezolúciách. Jednou z nich je nepochybne aj rezolúcia BR OSN 186 (1964), ktorá vytvorila mierovú misiu OSN na Cypre. Pre zaujímavosť, v danej misii (UNFICYP) má dnes Slovensko 250 príslušníkov mierových síl.

Slovensko bolo v ére samostatnosti členom BR OSN zatiaľ jedenkrát, a to v rokoch 2006 a 2007. Počas nestáleho členstva SR v BR OSN bol stálym predstaviteľom pri OSN veľvyslanec Peter Burian, bývalý štátny tajomník MZV SR a súčasný osobitný predstaviteľ EÚ pre Strednú Áziu. Medzi priority členstva SR v BR OSN patrila reforma bezpečnostného sektora (Security Sector Reform – SSR). Túto tému sa podarilo v rámci OSN zviditeľniť aj vďaka založeniu Skupiny priateľov SSR pri OSN, ktorú SR vedie spolu s Juhoafrickou republikou. Vďaka aktivitám SR sa podarilo tému SSR zapracovať aj do rezolúcie BR OSN 2151 v roku 2014.

V súčasnosti sa SR uchádza o miesto nestáleho člena BR OSN na roky 2028 a 2029.

PREDSEDNÍCTVA SA STRIEDAJÚ NA ROTAČNOM PRINCÍPE

Významná reforma BR OSN sa odohrala v rokoch 1963 až 1965, kedy sa jej počet členov rozšíril) z pôvodných 11 na súčasných 15. Aj napriek väčšiemu počtu členov sa však reprezentatívnosť BR OSN postupne zmenšovala, keďže zároveň narastal počet krajín, ktoré sa stávali členmi OSN. Zatiaľ čo v roku 1945 predstavovalo 11 členov BR OSN viac ako jednu pätinu všetkých 50 členov, v roku 2019 predstavuje 15 členov BR OSN len necelých 8 percent celkovej členskej základne 193 štátov v OSN.

BR OSN zasadá v dvoch formálnych formátoch, a to vo forme otvoreného (verejného) brífingu a uzatvorených (neverejných) konzultácií. Program zasadnutí BR OSN stanovuje jej predsednícka krajina. Predsedníctva, ktoré trvajú jeden kalendárny mesiac, sa striedajú na rotačnom princípe medzi aktuálnymi 15 členmi v abecednom poradí. Nad rámec aktuálneho programu môže ktorýkoľvek člen BR OSN požiadať o mimoriadne zasadnutie v závislosti od aktuálneho diania na medzinárodnej scéne.

Medzi verejné formáty zasadnutí BR OSN patria okrem brífingov aj tematické otvorené debaty (v diskusii môžu vystúpiť aj krajiny, ktoré nie sú členom BR OSN) a debaty (účasť v debate je na pozvanie predsedu BR OSN). Špecificky uzatvoreným formátom zasadnutia BR OSN sú aj konzultácie s krajinami, prispievajúcimi do jednotlivých mierových misií OSN.

Vychádzajúc zo skúseností Ligy národov, ktorá po 1. svetovej vojne ako organizácia zlyhala v prevencii svetového konfliktu, zakladatelia OSN vložili do kompetencií BR OSN väčšiu zodpovednosť, a to v podobe udelenia exekutívnych právomocí, vrátane schválenia použitia sily a uvalenia sankcií.



• Zasadnutie Bezpečnostnej rady OSN 28. augusta 2019. O aktuálnej situácii v Iraku informuje Jeanine Hennis-Plasschaert (na obrazovke), osobitná zástupkyňa generálneho tajomníka pre Irak a vedúca asistenčnej misie OSN pre Irak. Foto: UN Photo/Manuel Elias.

Počet zasadnutí, ako aj rozsah agendy BR OSN sa v ostatných rokoch zintenzívňuje. BR OSN zasadá takmer každý deň, a to často dopoludnia aj popoludní.

BR OSN zasadá aj v neformálnych formátoch, ktoré nie sú v oficiálnom programe a nevyhotovuje sa z nich formálny záznam. Najznámejší z nich je formát Arria Formula, pomenovaný po veľvyslancovi Diegovi Arria z Venezuely, ktorý inicioval tieto zasadnutia v roku 1992. Zasadnutie v tomto formáte môže zvolať ktorýkoľvek člen BR OSN.

AKO FUNGUJE MECHANIZMUS ZASADNUTÍ A REZOLÚCIÍ BR OSN

Počet zasadnutí, ako aj rozsah agendy BR OSN sa v ostatných rokoch zintenzívňuje. BR OSN zasadá takmer každý deň, a to často dopoludnia aj popoludní. V roku 2018 zasadala BR OSN 395-krát, z toho 275 zasadnutí bolo verejných a 120 neverejných. Celkovo BR OSN rokovala 678 hodín, z toho 491 hodín v otvorených formátoch a 187 hodín „za zatvorenými dverami".

V uplynulom roku prijala BR OSN 54 rezolúcií, 21 predsedníckych vyhlásení (Presidential Statements – PRST) a 87 tlačových vyhlásení. Nad rámec spomínaných výstupov sa môžu členovia BR OSN uzniesť aj na menej formálnych prvkoch tlačovej správy.

Rezolúcie BR OSN, ktoré majú exekutívny mandát, možno rozdeliť na dve skupiny, a to rezolúcie v rámci kapitoly VI alebo kapitoly VII Charty OSN. V prvom prípade ide o stanovenie mechanizmov, ktoré majú pomôcť urovnať vzniknutý spor, ohrozujúci medzinárodný mier a bezpečnosť, prostredníctvom nevojenských nástrojov, napríklad za pomoci mediácie. V odôvodnených prípadoch môže BR OSN uplatniť kapitolu VII Charty OSN a schváliť použitie sily alebo uvalenie sankcií. V roku 2018 prijala BR OSN 27 rezolúcií v rámci kapitoly VII Charty OSN, 20 z nich sa týkalo mandátov mierových operácií.

V BR OSN sa pomerne často hlasuje pri procedurálnych otázkach, ako aj pri návrhoch rezolúcií. V uplynulom roku bolo prijatých jednomyseľne 45 z 54 rezolúcií. Právo veta bolo uplatnené pri 3 rezolúciách, a to dvakrát zo strany Ruskej federácie (modality vyšetrovacieho mechanizmu použitia chemických zbraní v Sýrii) a jedenkrát zo strany Spojených štátov amerických (situácia v Gaze). Niektoré návrhy rezolúcií BR OSN neboli schválené aj z dôvodu nedostatočného počtu podporných hlasov (potrebných je 9 hlasov). V roku 2018 sa to nepodarilo pri 4 návrhoch rezolúcií, trikrát pri rezolúciách k Sýrii (návrhy rezolúcií Ruskej federácie) a jedenkrát pri rezolúcii k situácii v Gaze (návrh Spojených štátov amerických).

ZO ZÁKULISIA UZATVORENÝCH ROKOVANÍ

Dianie v BR OSN samozrejme sledujú aj členské krajiny OSN, ktoré nie sú jej členom. Rokovania a vnútornú dynamiku BR OSN pozorne sledujú aj diplomati Stálej misie SR pri OSN v New Yorku. Azda najväčšou výzvou je sledovanie diania a pozícií členov BR OSN, ktoré zaznievajú „za zatvorenými dverami". Keďže veľká časť rokovaní prebieha v uzatvorenom formáte (v roku 2018 to bolo 187 hodín, respektíve viac ako jedna štvrtina z celkového času rokovaní), diplomati musia na získanie náležitých informácií využívať svoje diplomatické zručnosti a aktívnu stykovú činnosť. Pomáhajú im pri tom aj tzv. debrífingy (konverzačné sedenia, týkajúce sa delenia o informácie a ich posudzovania po určitej udalosti), ktoré sa uskutočňujú na viacerých úrovniach.

Na tento účel bola zriadená tzv. tichá miestnosť, kde počas prebiehajúcich uzatvorených konzultácií BR OSN diplomati vyčkávajú na ukončenie rokovaní. Po nich nasleduje debrífing členov BR OSN v rámci jednotlivých



• Stály predstaviteľ SR pri OSN veľvyslanec Michal Mlynár počas vystúpenia na otvorenej debate BR OSN k mierovým operáciám 11. apríla 2019.
Foto: UN Photo.

regionálnych skupín OSN. Slovenskí diplomati sa zúčastňujú na debrífingoch členov Európskej únie. V súčasnosti je v BR OSN zastúpených päť krajín EÚ, ktoré sa úlohe tzv. brieferov (akýchsi hovorcov) pravidelné striedajú.

UPREDNOSTŇUJE SA „DIPLOMATICKÝ JAZYK"

Nesporne zaujímavé, ale zároveň aj citlivé informácie však diplomatom neprezentujú v ucelenej a podrobnej podobe. Pretože debrífingy majú svoj špecifický charakter, ako aj svoj „diplomatický jazyk". A tak sa pri prisudzovaní jednotlivých pozícií alebo výrokov zachováva diskrétnosť. Pomerne často sa stáva, že briefer iba naznačí, ktorá konkrétna krajina BR OSN sa vyslovila za určitú pozíciu. Príkladom môže byť prezentovanie pozície „jedného zo stálych členov BR OSN", avšak bez bližšej špecifikácie. V takýchto prípadoch sa môžu diplomati pokúsiť o položenie doplňujúcich otázok, ktoré im prípadne odhalia viac, alebo využiť svoje kontakty v širších diplomatických kruhoch na získanie požadovaných informácií.

Nad rámec bezprostredne poskytnutého debrífingu po uzatvorených rokovaniach BR OSN sa členské krajiny EÚ vzájomne informujú o dianí v špecifickom formáte, a to na tzv. politickej koordinácii, ukotvenej v článku 34 Lisabonskej zmluvy, ktorý upravuje koordináciu pozícií členov EÚ v BR OSN. Takáto koordinácia sa uskutočňuje spravidla raz za týždeň na úrovni diplomatov, ktorí zastávajú pozíciu politických koordinátorov. O dianí v BR OSN sa osobitne vzájomne informujú aj vedúci zastupiteľských úradov členských krajín EÚ (EÚ Heads of Missions) v rámci pravidelných týždňových zasadnutí.

NEVYHNUTNÉ ZOSÚLAĎOVANIE SPLETI ZÁUJMOV

V súčasnosti sú členmi BR OSN okrem stálych členov (USA, Rusko, Čína, Spojené kráľovstvo a Francúzsko) aj Belgicko, Nemecko, Poľsko, Rovníková Guinea, Pobrežie Slonoviny, Juhoafrická republika, Kuvajt, Indonézia, Peru a Dominikánska republika. Aj napriek spleti záujmov 15 členov BR OSN, dajú sa medzi ich pozíciami identifikovať určité ustálené pozície, ako aj vzorce hlasovania pri jednotlivých bodoch agendy.

K relatívne predvídateľnému rozloženiu záujmov členských krajín v BR OSN do veľkej miery prispieva aj systém rotácií nestálych členov podľa regionálnych skupín OSN. V rámci daného mechanizmu je 10 miest volených členov rozdelených nasledujúco: Západoeurópska skupina – 2, Východoeurópska skupina – 1, Africká skupina – 3, Ázijsko-tichomorská skupina – 3 a Latinskoamerická skupina – 2.

Pri hlasovaniach k rezolúciám sa súčasní členovia BR OSN združujú do celkov. Na jednej strane sú to USA a krajiny EÚ-5 a na druhej strane predovšetkým Rusko a Čína. K prvej skupine sa zvyknú prikláňať najmä Kuvajt, Peru a Dominikánska republika, k druhej skupine najmä Indonézia a Juhoafrická republika. Zvyšné dve africké krajiny sú akoby „v strede". Napríklad pri rezolúcii k Južnému Sudánu v máji 2019 sa všetky africké krajiny v hlasovaní pridali k Rusku a Číne, vo väčšine prípadov hlasovaní v roku 2019 sa však zatiaľ pridali na stranu západných členov BR OSN. V roku 2019 bolo uplatnené právo veta dosiaľ iba raz, a to zo strany Ruska a Číny pri návrhu rezolúcie k Venezuele.



• Neformálny portrét Daga Hammarskjölda na jednej z jeho posledných tlačových konferencií. Foto: Albert Fox/UN.

AKTIVITY SMERUJÚCE K REFORME BR OSN

Spomedzi volených členov BR OSN sú v súčasnosti najaktívnejšími krajinami Nemecko a Juhoafrická republika. Obe krajiny sa v rámci prebiehajúcich diskusií o reforme BR OSN netaja svojimi ašpiráciami stať sa stálymi členmi BR OSN.

Formálne diskusie o reforme BR OSN prebiehajú už od roku 1992. Hlavnou hybnou silou požadovanej reformy je navýšenie počtov členov s cieľom dosiahnutia jej väčšej reprezentatívnosti. Postupne sa v rámci medzivládnych diskusií zjednotili návrhy reforiem do štyroch hlavných záujmových skupín. Jednotlivé návrhy sa zhodujú na navýšení členstva BR OSN na 25 až 27 miest, líšia sa však v počte nových miest pre stálych členov a udelení práva veta ďalším členom nad rámec súčasných krajín P5.

Do diskusií sa aktívne zapája aj SR, vo svojej pozícii sa prikláňa ku krajinám v rámci tzv. Skupiny 4 krajín (Nemecko, Brazília, India a Japonsko). Náš návrh spočíva v prijatí ďalších 5 stálych členov BR OSN, avšak bez udelenia práva veta. Zasadzujeme sa tiež za rozšírenie nestáleho členstva BR OSN, osobitne o krajiny z regiónu Východoeurópskej skupiny, kam patrí aj SR. Avšak napriek takmer trom dekádam rokovaní reforma BR OSN ostáva naďalej otvorená. Konkrétne reformné kroky narážajú na zásadné rozdiely v jednotlivých pozíciách, no v neposlednom rade aj na relatívne malý záujem na reforme zo strany súčasných stálych členov BR OSN.

PEVNÝ BOD V NESTÁLOM SVETE KONFLIKTOV

BR OSN v súčasnosti čelí viacerým dôležitým výzvam, vrátane meniacej sa povahy konfliktov, ako aj spochybňovania multilateralizmu a medzinárodného práva. V rámci udržiavania medzinárodného poriadku, založeného na pravidlách, má však BR OSN aj naďalej svoje nenahraditeľné miesto. Pridanou hodnotou nie sú len exekutívne právomoci v podobe rezolúcií, ktoré môžu schváliť použitie sily alebo uvalenie sankcií. Jedinečnou devízou BR OSN je tiež upriamenie pozornosti na rodiace sa spory a konflikty, ktoré si naliehavo vyžadujú pomoc medzinárodného spoločenstva. V konečnom dôsledku už samotné rokovania BR OSN môžu poslúžiť ako impulz pre konkrétnu reakciu medzinárodného spoločenstva prostredníctvom medzinárodných inštitúcií a nástrojov, vrátane poskytnutia rozvojovej a humanitárnej pomoci.

Medzinárodný mier a bezpečnosť nie sú samozrejmosťou. Známy citát švédskeho generálneho tajomníka OSN Daga Hammarskjölda, ktorý tragicky zahynul počas výkonu svojho mandátu, hovorí, že „OSN nebola vytvorená, aby vyniesla ľudstvo do neba, ale aby ho uchránila od pekla". Tento zdanlivo ponurý citát je však odrazom geopolitickej reality a do určitej miery aj ilustráciou prirodzených limitov, na ktoré narážajú rozhodovacie procesy v BR OSN. OSN sa síce na rozdiel od Ligy národov podarilo odvrátiť ďalší svetový konflikt, avšak prebiehajúce nezhody a násilné konfrontácie vo svete nám každodenné živo pripomínajú potrebu pokračovania v diskusiách a rokovaniach o posilnení globálnej bezpečnostnej architektúry a zefektívnení BR OSN v prospech ľudstva.

Peter Pindják,
Stála misia SR pri OSN v New Yorku

Diplomatická futbalová sezóna 2018/2019

Keďže v žiadnom renomovanom periodiku by aspoň raz za čas nemali chýbať informácie zo „športového sveta“ (v tomto prípade „diplomatického športového sveta“), stručne chceme informovať o futbalových aktivitách pracovníkov nášho rezortu v uplynulej sezóne.



• Účastníci Medzisekčného futbalového turnaja pracovníkov nášho rezortu, ktorý sa uskutočnil v rekreačno-športovom areáli na Železnej studničke v Bratislave, po slávnostnom vyhodnotení. Foto: Archív M.N.

Vítaní sú všetci záujemcovia o aktívnu (hráči) i pasívnu (fanúšikovia) účasť na týchto podujatiach.

V októbri minulého roka sa v rámci podujatí, pripomínajúcich 100. výročie založenia ČSR, stretli v priateľskom futbalovom zápase pracovníci rezortov diplomacie oboch „nástupníckych štátov“. Na reprezentačnom štadióne Evžena Rošického v Prahe sa zástupcom MZVEZ SR podarilo zvíťaziť 2:1, v tomto prípade však naozaj nešlo o výsledok. V prvom rade sa tu totiž stretli diplomati dnes dvoch samostatných krajín, častokrát nielen kolegovia, ale aj dlhoroční priatelia, ktorí si aj týmto spôsobom pripomenuli storočnicu založenia bývalého spoločného štátu. Štátu, ktorý počas svojej existencie dosiahol mnohé významné úspechy (a, prirodzene, zažil aj neúspechy) nielen na diplomatických, ale aj športových „ihriskách“ vtedajšej Európy a sveta, vrátane tých futbalových...

V máji tohto roka sa v rekreačno-športovom areáli na Železnej studničke v Bratislave uskutočnil ďalší ročník Medzisekčného futbalového turnaja zamestnancov MZVEZ SR. Do športového zápolenia, ktoré okrem zlepšovania fyzickej zdatnosti prispieva aj k upevňovaniu „vnútro-sekčných“ i „medzi-sekčných“ väzieb, sa minimálne jedným pracovníkom zapojilo až 7 sekcií z nášho rezortu. V celkovom hodnotení získalo najviac bodov spoločné družstvo SEMI/SEVS (Sekcia ministra/Sekcia ekonomiky a všeobecnej správy), ktoré v dvojkolovom turnaji zvíťazilo pred spoločnými mužstvami SBPI/SMPK/OSUR (Sekcia bezpečnosti, spracovania a prenosu informácií/Sekcia medzinárodnoprávna, konzulárna a krízového manažmentu/Osobný úrad) a SHSP/SEZA (Sekcia hospodárskej spolupráce/Sekcia európskych záležitostí).

V júni sa v maďarskom meste Balatonfüred uskutočnil už 23. ročník futbalového turnaja o „Stredoeurópsky diplomatický pohár“. Tieto neoficiálne „Majstrovstvá strednej Európy“ pracovníkov rezortov diplomacie sa konajú pravidelne od roku 1996, pričom v úlohe ich organizátora sa striedajú jednotlivé štáty podľa dlhodobého harmonogramu. Naše mužstvo po smolnej prehre 1:2 s Rakúskom (navyše traja zranení hráči, vrátane brankára) a následnej prehre s Poľskom 1:3, zvíťazilo v zápase s Nemeckom 4:1 a obsadilo tak celkovo piate miesto. Po turnaji zaznelo v našej šatni jednoznačné odhodlanie vrátiť sa na medailové priečky tohto turnaja už o rok v Poľsku.

V júli v rekreačno-športovom areáli na Železnej studničke (a predtým vo februári v jednej z bratislavských športových hál) sa uskutočnili dva priateľské futbalové zápasy medzi pracovníkmi MZVEZ SR a spoločným družstvom zástupcov veľvyslanectva Poľskej republiky v SR a Poľského inštitútu v Bratislave. V oboch prípadoch bolo úspešnejšie mužstvo nášho rezortu (3:1, resp. 5:2), opäť však nešlo ani tak o víťazstvo, ako o príjemný športový zážitok a nadviazanie neformálnych kontaktov s kolegami zo susedného štátu, pôsobiacimi na Slovensku.

Na záver si dovolím pripomenúť, že okrem prvého spomínaného „výročného“ športového podujatia, žiadna z ďalších aktivít nie je jednorazová. Tak, ako doteraz, aj v budúcnosti sú vítaní všetci záujemcovia o aktívnu (hráči) i pasívnu (fanúšikovia) účasť na týchto podujatiach.

Milan Novotný

Neznesiteľná ľahkosť slov

Diplomacii narástol zobák trochu nakrivo: používa niektoré slová v posunutom význame. *Áno* znamená *možno*, *možno* znamená *nie*. Nuž a *nie* je verbálna facka, ktorú si ten druhý zapamätá nadlho. Krátka facka síce býva zrozumiteľnejšia ako dlhé vysvetľovanie, ale pozor: dávkovať obozretne. Takže diplomatovi sa dá veriť na slovo, akurát že zmysel slova sa niekedy vychýli.

Súčasné univerzity naučia študentov, ako novými termínmi pomenovať staré problémy, avšak nenaučia ich riešiť. Odborné analýzy ponúkajú kaskády cudzích slov, ale málo použiteľných záverov. Pakty a kompakty, ktoré sa konsenzuálne prijímajú na konferenciách, reálne nikoho nezaväzujú. Trvalá udržateľnosť sa vyžaduje pre niečo, čo zatiaľ nenastalo. Ochranu ľudských práv zanietene presadzujú najmä bohatí, aby si ochránili majetok. Dohody o voľnom obchode majú stovky rôznych podmienok a obmedzení. Ako tomu má občan porozumieť?

Diplomacia je terminologická staromilka, pokúša sa recyklovať aj pojmy, ktoré stratili reálny obsah. Napríklad zbožňuje slovo partner, hoci partnerom je dnes vlastne každý, okrem nepriateľa, do ktorého sa strieľa. Preto sa rozmnožili prívlastky: privilegovaný partner, strategický p., tradičný p., spoľahlivý p., váhajúci p. – sémantická tvorivosť nepozná medze. Nuž a partner bez prívlastku môže podľa kontextu znamenať všeličo: aj bezvýznamnú nulu, aj nepríjemného konkurenta, aj protivníka.

Ministerstvá zahraničia sú fabriky (niekedy manufaktúry) produkujúce slová, ktoré však málokoho oslovujú. Význam medzinárodnej komunikácie teoreticky narastá a inflácia slov stúpa. Ale niekedy sa zdá, že čím viac rozprávania, tým menej porozumenia. Slovo odhaľuje rozdiel medzi silnými a slabými: silných počuť, aj keď hovoria potichu – slabých nepočuť, ani keď kričia. Ako trefne povedala neúspešná kandidátka na prezidentský úrad v USA, rozprávanie býva zdrojom všemožných problémov, ale stále je to lepšia alternatíva ako ostatné. Ten, čo ju porazil vo voľbách, hoci získal menej hlasov, je ešte onakvejší narábač so slovami. Hovorí nahlas o predtým nevysloviteľnom, formuluje donedávna nepredstaviteľné. Ale zdá sa, že ani ostatné alternatívy mu nie sú cudzie.

Slovná zásoba bola oddávna vizitkou diplomatickej kultúry. Hodnota informácií sa dnes iba čiastočne spája s ich obsahom – ten rýchlejšie sprostredkujú spravodajské agentúry. Umelá inteligencia aj tu v niečom predbieha prirodzenú, ale chýba jej schopnosť improvizovať a spájať fakty do súvislostí. Dôležité je, aby systém práce slovnú zásobu stimuloval, nie obmedzoval. Nie je v poriadku, keď mladý diplomat dokáže používať 100 odborných termínov, ale rýchlo zistí, že mu reálne stačí tucet. Nestane sa raz najopustenejším miestom ministerstva naša malá knižnica?

Slová nemožno oddeliť od jazyka, v ktorom zaznievajú. Starší kolegovia si pamätajú, ako museli v multilaterálnom prostredí (OSN) používať ruštinu. Dnes je diplomat zasa menejcenný bez angličtiny. Jazyky sú prostriedkom dorozumenia, ale môžu byť aj symbolmi. Bývalý francúzsky minister Roland Dumas spomína, že keď na zasadaní EÚ, ktoré prebiehalo bez tlmočníkov, začal hovoriť po francúzsky, britský zástupca ho prerušil: „Mohol by sa pán minister láskavo vyjadriť v civilizovanom jazyku, ktorému každý rozumie?“ Dumas bez mrknutia oka dokončil svoje vystúpenie – v nemčine. Prítomný minister Hans-Dietrich Genscher sa vraj rozosmial tak, až sa plieskal po stehnách.

Skrátka, slovo je v diplomatickom prostredí nevyčerpateľnou témou. Záverom niekoľko príkladov od anonymov aj konkrétnych autorov. „Keď niekto raz nemá názor, nech má aspoň dojem.“ „Problém sa niekedy lepšie uchopí intuíciou ako erudíciou.“ „Manipulácia so slovami má vždy za následok manipuláciu s ľudskými osudmi.“ „Treba, aby slová vyjadrili viac ako mlčanie.“ „Ak niečo nemá zmysel, potom sme zbavení starostí, pretože žiaden nemusímehľadať.“ „Nepresné používanie pojmov prehlbuje chaos vo svete.“ Rudolf Fabry: „Pravdy sú vždy dve, ale jedna z nich býva lož.“ Frederick Forsyth: „Ľudia inklinujú buď k technológiám alebo k slovám – zriedkavo k obidvom naraz.“ Jacques Chirac: „V otázkach medzinárodnej politiky moje vyjadrenia upútajú pozornosť, len keď poviem somarinu.“ Paul Wilson: „Slová obsahujú nielen lingvistické významy, ktoré sa dajú rôzne prekrúcať a zneužívať, ale akýmsi tajomným spôsobom obsahujú aj ľudské skúsenosti, ktoré nemožno poprieť.“ Slovenské príslovie, podľa Zátureckého: „Aký vtáčik, taký spev; aký medveď, taký rev; aká sviňa, taký kvik; aký úplaz, taký šmyk; aké drevo, taký cvik.“

Igor Grexa

Slovo odhaľuje rozdiel medzi silnými a slabými: silných počuť, aj keď hovoria potichu – slabých nepočuť ani keď kričia.

• Ilustrácia: Shutterstock.com.


blah blah blah blah
blah blah blah blah blah blah
blah blah blah blah blah blah
blah blah



Krátky slovník diplomatickej praxe

non-paper
V diplomacii najmenej záväzná forma písomného vyjadrenia určitého stanoviska, zámeru, námetu, postoja alebo predstavy o formujúcom sa, ešte nie konečnom stanovisku. Často sa používa pri činnosti v rámci medzinárodných organizácií alebo medzinárodných konferencií.

notifikácia
Spôsob oficiálneho odovzdávania úradných oznámení alebo informácií vlády jedného štátu vláde iného štátu, prípadne medzinárodným organizáciám a medzinárodným konferenciám diplomatickou cestou. Najčastejšie sa tak doručuje diplomatická korešpondencia, ako je napríklad formálna nóta, verbálna nóta, kolektívna nóta, identická nóta, cirkulárna nóta, prípadne memorandum.

nunciatúra
Plným názvom apoštolská nunciatúra je diplomatická misia Svätej stolice na úrovni veľvyslanectva a súčasne sídlo nuncia. Na rozdiel od ostatných veľvyslanectiev, nunciatúra okrem diplomatickej funkcie plní aj nediplomatickú vo vzťahu k inštitúciám rímskokatolíckej cirkvi prijímajúceho štátu.

Starší pojem internunciatúra, plným názvom apoštolská internunciatúra, je diplomatická misia Svätej stolice na úrovni vyslanectva a súčasne sídlo internuncia. Zriaďovanie internunciatúr, podobne ako vyslanectiev je už dnes anachronizmom. V minulosti zriadené internunciatúry Svätá stolica postupne povýšila na nunciatúry.



nuncius
Plným názvom apoštolský nuncius (z latinčiny nuntius – posol, vyslanec) je vedúcim nunciatúry, diplomatickej misie Svätej stolice, na úrovni mimoriadneho a splnomocneného veľvyslanca, akreditovaného v prijímajúcom štáte, alebo pri medzinárodnej organizácii. Patrí do prvej triedy diplomatických zástupcov a vzťahujú sa neho všetky imunity a výsady v zmysle Viedenského dohovoru o diplomatických stykoch.

Nuncius okrem úlohy veľvyslanca Svätej stolice (teda pápeža v zmysle medzinárodného práva) presadzuje aj záujmy štátu Vatikán a keďže v cirkevnej hierarchii má hodnosť titulárneho arcibiskupa, súčasne zastupuje pápeža ako hlavu rímskokatolíckej cirkvi voči inštitúciám miestnej cirkvi. Vo väčšine štátov apoštolský nuncius plní aj funkciu doyena diplomatického zboru.

V minulosti Svätá stolica vysielala do menej významných štátov svojich diplomatických zástupcov v hodnosti internuncia. Plným názvom apoštolský internuncius patrí do druhej (strednej) triedy diplomatických zástupcov a je vedúcim apoštolskej internunciatúry, diplomatickej misie Svätej stolice na úrovni vyslanectva.

• Sídlo Apoštolskej nunciatúry v Bratislave. Foto: Archív T.B.

„Diplomacia je druhé najstaršie remeslo po prvom, ktoré má tiež zlú povesť.“
Sir Frank Kenyon Roberts (1907 – 1998). Britský diplomat, zohral kľúčovú úlohu v britskej diplomacii v prvých rokoch studenej vojny a v rozvíjaní britsko-nemeckých vzťahov v šesťdesiatych rokoch.

Predstavujeme eurominc



Alebo čo všetko vám môže pristáť v peňaženke?





Estónsko



Všetky eurominc majú spoločnú prednú (lícnu) stranu, kde sú uvedené ich nominálne hodnoty, zatiaľ čo zadnú (rubovú) stranu môže každý z 19 členských štátov eurozóny využiť na prezentáciu svojich národných symbolov.

Cesta Estónska k euru nebola jednoduchá. Hoci do Mechanizmu výmenných kurzov (ERM II) vstúpilo ešte v roku 2004, plánovaný termín zavedenia eura 1. januára 2007 sa nepodarilo dodržať kvôli vysokej miere inflácie a odložili ho na 1. január 2009. Aj tento termín bolo potrebné odložiť a až po roku 2010, v ktorom boli splnené všetky potrebné kritériá, Estónska republika mohla zaviesť euro k 1. januáru 2011 a stala sa tak prvou bývalou republikou Sovietskeho zväzu, ktorá prijala spoločnú európsku menu. Výmenný kurz dovtedajšej estónskej koruny bol stanovený na 1 € = 15,6466 EEK.

Vzhľad národnej strany estónskych eurominc vznikol v súťaži, do ktorej prišlo 134 návrhov. Z nich komisia Estónskej národnej banky predložila 10, z ktorých mohli obyvatelia vyberať telefonickým hlasovaním. Zvíťazil motív estónskeho akademického sochára a medailéra Lembita Lõhmusa, ktorý znázorňuje mapu Estónska. Umelec založil svoju voľbu motívu na skutočnosti, že podľa jeho slov „v Európe jestvuje len niekoľko krajín, ktoré majú také atraktívne a ľahko zapamätateľné obrysy ako Estónsko“.

Dizajn národných strán všetkých nominálnych hodnôt estónskych eurominc je rovnaký. Ale iba na prvý pohľad. Zatiaľ čo centových minciach je mapa zobrazená v hĺbke, na eurových minciach vystupuje reliéfne. Na všetkých minciach sa nad mapou nachádza rok vyrazenia a pod ňou nápis EESTI (Estónsko).

Zaujímavosťou mince 2 € je, že nad mapou možno v mori vidieť ako malé bodky dva estónske ostrovčeky Vaindloo a Nootamaa. Na hrane má vyrytý nápis E E S T I, ktorý sa opakuje striedavo zvisle a obrátene o 180°.

Dizajn estónskych eurominc v štádiu jeho prípravy vyvolal diplomatickú roztržku so susedným Ruskom. Tamojšia tlač tvrdila, že obrys Estónska na eurominciach zahŕňa aj ruské územia a označila to za „provokáciu“. Ruské veľvyslanectvo v Tallinne na dizajn mince reagovalo nesúhlasne a označilo ho „za poťutovaniahodné opakované pokusy o revíziu existujúcich hraníc“.

Estónsky veľvyslanec v Rusku naopak uviedol, že mapa zobrazená na eurominciach zodpovedá súčasným kontúram jeho krajiny a nezahŕňa časti územia Ruska. Iba na originálnom náčrte z roku 2007 mal umelec mierne posunutý okraj, ale toto zobrazenie bolo rýchlo opravené.

V pozadí je hraničný spor medzi Moskvou a Tallinnom, ktorý pretrváva od rozpadu Sovietskeho zväzu a bráni obidvom stranám podpísať zmluvu o spoločnej hranici. Hoci sa obe krajiny dohodli na jej priebehu, nesúhlasia s dôvodom ruského získania bývalého estónskeho územia, ktoré Estónska SSR stratila počas existencie Sovietskeho zväzu.

Estónsko svoje vlastné eurominc nerazí, ale dáva si ich zhotoviť v mincovniach vo Fínsku, Holandsku, resp. v Litve.

Tomáš Borec

Postupne vám predstavíme národné strany eurominc, z ktorých sa dozviete, odkiaľ vlastne pochádzajú.



• Fotografie eurominc: ECB, Schutterstock.com.

• Foto hore a uprostred: Schutterstock.com.

Za bezpečnejší kybernetický svet

Kybernetický útok možno vykonať naprieč celým svetom v priebehu niekoľkých sekúnd, v mnohých prípadoch aj s dopadom na civilné obyvateľstvo. Aktéri sa pri týchto útokoch neriadia medzinárodnými zmluvami, vzájomnými dohodami alebo inými právnymi aktmi.



• Ilustrácia: Paul Downey / Flickr.com.

SR ponúkla unikátnu možnosť prezentovať pozície všetkým 57 účastníckym štátom OBSE a diskutovať o budúcom pôsobení a plánoch OEWG a GGE.

V roku 2018 sa na pôde OSN stala zriedkavá, ale významná udalosť. Valné zhromaždenie OSN odsúhlasilo dve rezolúcie k téme „správania sa štátov v kybernetickom priestore“. Na základe rezolúcií vznikli dve pracovné skupiny – Open-Ended Working Group (A/RES/73/27) a Group of Governmental Experts (A/RES/73/266) (ďalej len OEWG a GGE). Tieto skupiny majú za úlohu nadviazať na prácu predchádzajúcich GGE, ktoré sa zaoberali touto problematikou, najmä na ich záverečné správy, ktoré boli schválené Valným zhromaždením OSN v rokoch 2010 (A/65/201), 2013 (A/68/98) a 2015 (A/70/174).

GGE má limitovaný počet 25 členov, vládnych expertov, ktorí boli vybraní na základe regionálnej vyváženosti. OEWG v tomto smere nie je limitovaná. Na jej rokovaniach sa môžu zúčastňovať zástupcovia štátov, súkromného a mimovládneho sektora. Slovensko sa zúčastní na rokovaní OEWG.

PONÚKLI SME UNIKÁTNU MOŽNOSŤ PREZENTÁCIE

Počas slovenského predsedníctva v OBSE sa uskutočnila konferencia na tému kybernetickej bezpečnosti. Pri vytváraní programu konferencie vznikla myšlienka vytvoriť priestor pre regionálne konzultácie oboch skupín. Slovensko malo možnosť privítať predsedov týchto dvoch skupín a vďaka tomu sa naša krajina zaslúžila o organizáciu vôbec prvých konzultácií regionálnej organizácie a predstaviteľov OEWG a GGE. SR ponúkla unikátnu možnosť prezentovať pozície všetkým 57 účastníckym štátom OBSE a diskutovať o budúcom pôsobení a plánoch OEWG a GGE.

Účastnícke štáty sa zhodovali takmer vo všetkých bodoch svojich prejavov. Dve rezolúcie na tú istú tému vyvolávajú otázky o vzájomnom prekrývaní sa, práca jednej skupiny by však nemala duplikovať, vyvracať alebo priamo sabotovať prácu tej druhej. Mali by byť komplementárne, dopĺňať sa, ale nekopírovať. Svet je rozdelený, musíme ho začať spájať.

Prácou oboch skupín bude navrhnúť normy správania štátov v kybernetickom priestore, ktoré budú akceptovateľné pre všetkých 193 členov OSN a ďalších tisícov aktérov z prostredia súkromných spoločností a mimovládneho sektora.

PROSTREDIE BEZ PRAVIDIEL?

OSN je najvyššou medzinárodnou autoritou na svete vôbec. V prípade, že niekde vo svete vypukne konflikt, OSN má možnosť na základe konsenzu štátov vyslať mierové zbory, ktorých úlohou bude konflikt zmierňovať a dohliadať na dodržiavanie pravidiel.

V kybernetickom priestore sa štáty správajú inak. Nerešpektovanie pravidiel a uplatňovanie „zákona silnejšieho“ pod domnienkou anonymity poskytuje aktérom mylnú predstavu, že môžu vykonávať škodlivé kybernetické aktivity v obrovskom rozsahu, mnohokrát bez postihu. Ani implementácia bezpečnostných politík nezaručuje absolútnu odolnosť voči kybernetickému útoku menšieho alebo väčšieho rozsahu. Kybernetický útok možno vykonať naprieč celým svetom v priebehu pár sekúnd, v mnohých prípadoch aj s dopadom na nevinné civilné obyvateľstvo. Aktéri sa pri týchto útokoch neriadia medzinárodnými

zmluvami, vzájomnými dohodami alebo inými právnymi aktmi. Sú to úmysel a čin, ktoré umožňujú počítačový kód vytvoriť a použiť na škodlivú činnosť bez ohľadu na existujúce pravidlá.

V medzinárodnom prostredí je niekoľko desiatok štátov, firiem, kriminálnych a teroristických skupín, ktoré disponujú kapacitami na vytvorenie škodlivého kódu a spustenie rozsiahleho kybernetického útoku, s cieľom vykonať škodlivú činnosť (cyber offensive capabilities). Samotná atribúcia (určenie pôvodcu) je zložitý proces. Veľké množstvo aktérov využíva „proxies" (kybernetický útok je vykonávaný treťou osobou na objednávku), alebo „false flag" útok (snaha o zamaskovanie pôvodcu a vyvolanie dojmu, že za útok je zodpovedný iný aktér). Zároveň atribúciu komplikujú limitované možnosti vyšetrovacích orgánov, technologické kapacity, ochota spolupráce tretích strán a celkový politický kontext útoku. Množstvo štátov a organizácií sa tak dostáva do defenzívnej polohy a rieši len následky škodlivých kybernetických aktivít bez možnosti primeranej spätnej reakcie.

KAM BY MALA SMEROVAŤ BUDÚCNOSŤ

Mnoho rokov prebieha diskusia o aplikovateľnosti medzinárodného práva v kybernetickom priestore. Experti na medzinárodné právo z Centra excelentnosti v estónskom Tallinne vytvorili tzv. „Tallinn Manual 2.0", v ktorom sú jasne uvedené príklady jeho aplikovateľnosti v praxi. Zároveň manuál poukazuje na akceptovateľnosť alebo oprávnenosť použitia kybernetických aktivít na presadzovanie záujmov zo strany subjektov medzinárodného práva.

Aktéri by medzinárodné právo mali rešpektovať, ctiť a dodržiavať. Prebiehajúce mocenské súperenie zapríčinilo dominanciu vybraných technologicky vyspelých aktérov v kybernetickom priestore. Z dôvodu dominancie a technologickej nevyváženosti je nevyhnutné zhodnúť sa na nástrojoch medzinárodného práva, ktoré budú akceptovať všetci aktéri, vrátane tých najsilnejších. Tieto nástroje musia stáť na pilieroch, ako sú rešpekt k základným ľudským a občianskym právam, právo na ochranu majetku a duševného vlastníctva. Nevyhnutnou súčasťou musí byť suverenita jednotlivých štátov, vzájomná úcta, rešpekt a tolerancia. Aj pri tých najlepších normách musia existovať nástroje na ich vymožiteľnosť.

DVE REZOLÚCIE, JEDEN VÝSLEDOK?

Očakávania ohľadne OEWG a GGE počas dvojročného mandátu musia byť realistické. Vyriešenie dlhodobých problematických oblastí potrebuje čas. Problémy budú aj naďalej pretrvávať, pokiaľ bude prevažovať individuálny záujem nad záujmom o spravodlivý a bezpečný svet. Ale môžu prekvapiť!

Prijať dve rezolúcie zamerané na rovnakú oblasť nie je každodennou záležitosťou. Niektorí predstavitelia štátov to na pracovnej úrovni označujú za katastrofu. V rozdelenom svete, kde štáty navzájom súperia, dve rezolúcie signalizujú, že medzinárodná komunita má napriek rozdielnosti názorov záujem riešiť problematiku bezpečnosti kybernetického priestoru. A to je pozitívne. V súčasnosti je potrebné zamerať sa na vzájomne doplňujúce sa výsledky oboch skupín. Svoj názor môže prejaviť 193 štátov a nespočetné množstvo tých, ktorým záleží na tom, aby bol kybernetický svet bezpečnejší. Ostáva veriť, že počas dvojročného mandátu nájdu jednotliví aktéri spoločnú reč, keďže dopyt po riešeniach a účinných nástrojoch existuje.

Martin Vereš

Je nevyhnutné zhodnúť sa na nástrojoch medzinárodného práva, ktoré budú akceptovať všetci aktéri, vrátane tých najsilnejších. Tieto nástroje musia stáť na pilieroch, ako sú rešpekt k základným ľudským a občianskym právam, právo na ochranu majetku a duševného vlastníctva.

Novinky v medzinárodnej zmluvnej základni SR

Dňa 24. apríla 2019 Slovenská republika ratifikovala Dodatky k článku 8 Rímskeho štatútu Medzinárodného trestného súdu. Ratifikačná listina bola uložená u generálneho tajomníka OSN 19. júna 2019 a SR sa tak po Luxembursku stala druhým štátom, ktorý vyslovil svoj súhlas byť týmito medzinárodnými zmluvami viazaný. Cieľom dodatkov je rozšírenie jurisdikcie Medzinárodného trestného súdu aj na tie vojnové zločiny, ktoré zahŕňajú použitie troch ďalších typov zbraní. Ide o zbrane, ktoré využívajú mikrobiologické či iné biologické látky alebo toxíny, ďalej zbrane, ktorých primárnym účelom je spôsobiť poranenia nedetekovateľnými úlomkami, a napokon laserové zbrane špeciálne zostrojené na spôsobenie trvalého oslepnutia. Dodatky týmto spôsobom posilňujú právomoc súdu vykonať spravodlivosť nad širším záberom vojnových zločinov – či už v rámci medzinárodných ozbrojených konfliktov alebo konfliktov, ktoré nemajú medzinárodný charakter.

Ďalším príspevkom SR k multilaterálnej trestno-právnej spolupráci bolo ratifikovanie Dodatkového protokolu k Dohovoru Rady Európy o predchádzaní terorizmu 13. mája 2019. Dodatkový protokol reaguje na novodobý fenomén tzv. cudzích bojovníkov, teda osôb, ktoré odchádzajú do konfliktných oblastí s cieľom páchať teroristické trestné činy alebo sa zúčastniť na ozbrojených konfliktoch. Posilňuje tak snahu o predchádzanie terorizmu a zároveň zmierňuje jeho negatívne dopady na uplatňovanie ľudských práv. Ratifikačnú listinu uložil minister zahraničných vecí a európskych záležitostí Miroslav Lajčák do rúk generálneho tajomníka Rady Európy Thorbjørna Jaglanda 16. mája 2019.

Protokol o pristúpení Severomacedónskej republiky k Severoatlantickej zmluve, ktorý mal za cieľ posilniť bezpečnosť a rozšíriť priestor stability v regióne, SR ratifikovala 24. apríla 2019. Aj vďaka tomu sa štát s novým názvom, ktorý bol výsledkom riešenia dlhodobého bilaterálneho sporu s Gréckom, bude môcť stať plnoprávnym členom NATO. Podobne ratifikáciou Dohody o komplexnom a posilnenom partnerstve s Arménskom a Dohody o strategickom partnerstve s Kanadou, obe 7. mája 2019, SR v rámci spoločných kompetencií EÚ a jej členských štátov potvrdila vôľu naďalej rozvíjať vzťahy a spoluprácu aj s nečlenskými krajinami.

Michaela Sýkorová

• Svet a my – časopis MZVaEZ SR • Uzávierka čísla: 15.08.2019 • Členovia redakčnej rady: Anton Jurkovič, Marek Korbel, Beáta Kostilníková, Jozef Kušlita, Roman Mazanec, René Pavlovič, Dana Srpoňová, Katarína Šmalová, Daniel Šmihula, Michal Tešliar, Martin Vereš, Richard Woltemar • Šéfredaktor: Juraj Tomaga • Kontaktné údaje: Tlačový odbor MZVEZ SR, Hlboká cesta 2, 833 36 Bratislava 37, Slovenská republika. Telefón: +421 (0)2 5978 3071, e-mail: tlac@mzv.sk • Redakcia si vyhradzuje právo upravovať príspevky tak, aby sa po redakčných úpravách nezmenil ich význam • Nevyžiadané rukopisy ani obrazové materiály nevraciame • Neoznačené texty sú redakčné články
• Kopírovať, publikovať, elektronicky alebo inak rozširovať ktorúkoľvek časť časopisu Svet a my možno iba na základe písomného povolenia redakcie • Časopis je nepredajný.



www.mzv.sk www.youtube.com/mzvsr www.facebook.com/mzv.sk